PETTER GABRIEL WICKENBERG

1812-1846

ETT KONSTNÄRSPORTRÄTT AF JOHN KRUSE.

STOCKHOLM IVAR HÆGGSTROMS BOKTRYCKERI A. B. 1901.

SVERIGES ALLMÄNNA KONSTFÖRENINGS ALBUM X. REDAKTIONSKOMMITTÉ: ALF WALLANDER. JOHN KRUSE. ILLUSTRATIONERNA UTFÖRDA VID GENERALSTABENS LITOGRAFISKA ANSTALT. *Till alla dem, som visat sin välvilja för publikationen genom att ställa Konstverken till Redaktionens förfogande och derigenom möjliggjort dess utgifvande, få Kommitterade uttala sitt vördsamma tack.*

Förord till den elektroniska utgåvan

Verket, som tillhör The Getty Research Institute, Los Angeles, California, har hämtats från Internet Archive. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i maj 2016 av Bert H.

SJÄLFPORTRÄTT.

Oljemålning omkr. 1832. I Östergötlands museum, Linköping.INLEDNING.

Pen svenska målarkonsten befann sig under 1820- och 1830-talen i ett kritiskt skede. Nyklassicismen med sin fordran på en ideal stil, hvars ledstjärna var mera antikens konst än dess naturstudium, hade afskurit den rent tekniska traditionen från det gustavianska måleriet, hvars lifligt blomstrande planta, hur drifhusmessig den i det stora hela var och hur teoriernas ogräs sökt snärja den, dock alltid hade vuxit ur en god och stark jordmån af direkt naturstudium. Nu hade man nära nog glömt bort själfva konsten att måla för sin sträfvan att ur antikens och den italienska högrenässansens konst utplocka de ädla och stränga former, hvilka af arkeologer och kritiker ansågos som konstens kvintessens och därför — så ringa förstod man den konstnärliga fantasien — borde imiteras och upprepas.

Westin, Konstakademiens direktör och landets mäst anlitade målare, anger officielt tonen för detta skedes konst. Utan att själf någonsin ha besökt utlandet, målar han sina allegorier och altar-taflor i en stil, som kallas Correggiosk och Rafaelsk och som till mönster har — gravyrer. Ej underligt, att färgen bleknar och antager en porslinsartad kyla af en viss konventionell elegans (Upmark) och att hans konst alltmer stelnar i ett själlöst maner (Looström). Samma omdöme träffar Westins talrika porträtt. En annan för tiden typisk konstnär var Per Krafft d. y., likaledes professor vid Konstakademien. Under den gustavianska tiden gjorde han vid ännu ej fyllda 20 år en glänsande debut med några porträtt präglade af värklig genialitet i uppfattning och kolorit. Men därefter följde elevskapet hos nyklassicismens ifrige franske banerförare David, om hvilken Boye i sitt målarlexikon 1833 mera kort än träffande säger, att han återställde den goda smaken i Frankrike . Sedermera fryser Kraffts konst bort i skulptural köld och hårdhet alltmera ju äldre han blef och ju mer affärsmannen dödade konstnären i honom.

Carl Johan Fahlcrantz och Johan Gustaf Sandberg — båda professorer vid Akademien och hvilka, liksom Westin, aldrig besökt utlandet — fullbordade tidens kvartett af mera framstående svenska målare. Dessa båda konstnärers berömmelse hos samtiden synes en eftervärld rättvisare än Westins och Kraffts, därför att de hvar på sitt sätt både sammanhänga mera med den gustavianska tiden och visa hän mot en kommande.

Landskapsmålaren Fahlcrantz kan kallas Elias Martins konstnärlige arftagare. Liksom för Martin, är det *

klassiska* komponerade landskapet i Claude Lorrains stil också för Fahlcrantz ett älskadt mönster. Men under det att hos Martin sinnet för värkligheten — den honom omgifvande svenska naturen — tog ut sin rätt företrädesvis i små akvarellerade porträttlandskap, drog Fahlcrantz den svenska naturen in under sin fantasikonst och öfvergöt sina svenska porträttlandskap med en afglans af Claudes soldis och skapade sålunda ett slags nationelt-romantiskt landskap som fortsättning på Elias Martins klassiskt-romantiska fantasilandskap.

Men hos Fahlcrantz tillkommer ett annat element, som är af betydelse, emedan det visar framåt mot den följande tiden: inflytandet från de gamle holländarne. I sin egen vackra tafvel-samling af gamla mästare (hvaraf en del såldes å auktion hos Bukowski 1896) ägde Fahlcrantz vidsidan af åtskilliga klassiska landskap äfven flera nederländska, såsom af Everdingen, van Goijen m. fl. K. Museum ägde ju också många gamla nederländare, och att dessas inflytande icke gått alldeles spårlöst förbi Fahlcrantz' egen produktion, ser man t. ex. af hans Landskap med vattenfall och kvarn (1819) i Everdingens stil eller hans Kalmar slott i månsken (1835), båda i Nationalmuseum.

En starkare nationel riktning än Fahlcrantz och afgjordt modernare uppslag än någon af de förutnämda konstnärerna representerar Sandberg, den bland professorerna, som enligt Scholanders vittnesbörd egentligen uppehöll konstakademiens läroverk under »dessa skymningsår». Genom sina genre- och kostymbilder med motiv ur allmogelifvet (hvilka vid denna tid i synnerhet fortsattes af finnen R. W. Ekman i talrika dalabilder) binder han traditionen från Flilleström samman med de svenska Dusseldorfermålarne vid seklets midt. Hans »Valkyrior ridande till striden» tar upp till målerisk behandling ett ämne ur den nordiska mytologien och inleder därmed den motivkrets, som Götiska Förbundet så ifrigt förordade och som sedermera fortsättes af Sandbergs lärjunge Blommér och längre fram af Winge och Malmström.

I sina fresker och historiemålningar söker Sandberg ovigt och tyngd af ett accessoirstudium, hvars mödosamma omsorgsfullhet tillhör seklet med det starka historiska sinnet, nå fram till en svensk historisk konst af både monumental och pålitlig karaktär, men detta öfverskrider hans krafter. Det blir stela kostymtablåer han åstadkommer. Hans porträtt äro däremot förträffliga genom det samvetsgranna naturstudiet och sanningen och enkelheten i uppfattning, och stundom t. ex. i Geijers och Tegnérs bilder, äro de äfven friskt och lifligt målade. 1 Sandbergs konst gör sig, för att begagna Looströms uttryck, en stark dragning till verkligheten alltmera gällande och »ett drag af ärlighet utmärker densamma. Det är härigenom han tager afstånd från det akademiska receptmåleriet i nyklassisk stil och betecknar ett närmande till en ny tid.

Denna nya tid var i själfva verket i antågande. Det af kritiker i Winckelmanns och Ehren-svärds skola på konstlad väg framdrifna intresset för nyklassicismens sterila alster höll sig länge uppe i tidningsartiklar, men fosforisten Hammarsköld hade redan 1814 i sina föreläsningar öfver de bildande konsternas historia gifvit den nya tidens lösen i följande kritik af nyklassicismen, en kritik som värkligen träffar hufvudet på spiken:

»En annan högst skadelig fördom är att söka i det idkeliga predikandet af antikens härmning, såsom det enda och hufvudsakliga medlet att uppnå det sköna. Ingen kan mera än jag vara öfvertygad om vigten af ett grundeligt studium utaf den classiska forntidens mästerverk, och jag tror mig, under loppet af mitt författarelif, hafva förklarat mig öfver den puncten. Men annat är en grundlig kännedom och annat är härmning af dem; och hvartill en sådan, i en tid som ej mera är deras, slutligen skall föra, det tillstår jag mig ej kunna begripa. Om de Gamle äro det skönas enda källa, hvarifrån hafva då de Gamle hämtat den? De hade ju inga antiker att efterhärma; ty enligt Gcethes sköna ord:

'Det antika var nytt, då de Gamle lycklige lefde'.

Skulle det då ej vara möjligt, att gå samma väg som de? att i klar idealisk åskådning omfatta sin egen verld och sin egen tid, och återgifva den i en utbildad konstarts sannaste spegel? — Man har ett gyllene ord efter den store Albrecht Diirer, hvilket hvarje konstvän noga bör lägga på hjertat: 'Jag vill — sade han, hvarken måla antikiskt eller italiskt, utan emedan jag målar för Tyskar, vill jag måla tyskt.' — Och endast derigenom blef han i stånd att lemna mästerverk, som hela verlden eftersöker; ty hvad skulle förmå utländningen, att värdera ett arbete, som endast ger ett skuggporträtt af hvad han sjelf mycket sannare äger och sjelf kan frambringa? —

1 teorien var här alltså ett nytt program uttaladt. När det däremot i praktiken gällde att bedöma ett konstverk, sammanföllo ofta Hammarskölds åsigter på ett förvånande sätt med den gamla skolans män. Som romantiker hatade han nämligen lika grundligt som nyklassicisterna rokokons konst och uppställde liksom de i främsta rummet den fordran på konsten, att den skulle ge en idealbild af naturen; därför kunde han t. ex. mot akademikern Thure Wennberg försvara John Bredas porträtt af arkiater Schultzenheim, där en 90-årig man såg ut som en 40-åring, ty den yttre likheten vore något underordnadt i ett porträtt, blott det gåfve en idé om den afbildades personlighet.

För att emellertid de frön till ett nytt lif, som under denna tid lågo och grodde i den svenska målarkonstens jord, skulle kunna spira upp till kraftigare växt, fordrades det någonting annat än mer eller mindre sväfvande teorier. Det fordrades, att den nästan totala isoleringen från utlandets konst, hvilken visat sig så ödesdigert förtorkande, häfdes, det fordrades framför allt, att den slappa form-manierismen lämnade plats för ett värkligt friskt, intensivt och planmässigt studium af värk-ligheten.

Det är åt detta håll, som den på 1820- och 1830-talen uppväxande svenska konstnärsgenerationens utveckling med en viss självbevarelsens instinkt går. Till utlandets konsthärdar draga de åstad i massa för att studera i gallerierna, studera lifvet och naturen ikring dem och spänna alla senor i en värmande täflingskamp med samtidens konstnärer.Wahlbom, Wickenberg och Egron Lundgrf.n äro de största begåfningarne bland dessa unge. Den rikast och mångsidigast anlagde bland dem är Wahlbom, hos hvilken, som hans senaste biograf träffande sagt, det i grunden fans en genialitet, som aldrig nådde till full mognad , äfven Egron Lundgren är originellare än Wickenberg, och båda gå de mera direkt till värklighetens friska källsprång än denne senare. Wickenberg är en mera vek och kvinligt receptiv natur. Det är vid de gamle holländarnes hand han ger sig ut i värklighetens förtrollade värld, hvars skönheter han lär sig upptäcka med deras goda ögon, och under sitt korta lif hinner han aldrig mycket utöfver detta andrahandsstadium. Han är den förnämsta representanten hos oss för den i historiskt afseende intressanta riktning inom både Englands, Tysklands och Frankrikes konst, som från det klassiska landskapet med dess försummande af detaljerna närmar sig naturen, icke direkt utan på en omväg, nämligen genom att fördjupa sig i 1600-talets holländske landskapsmålares realistiska arbeten och af dem hämta styrka och lärdom. »Vägen till det intima landskapet gick genom tillegnande af de gamle holländarnes synpunkter?, som Nordensvan säger i sin bok om det nittonde århundradets konst. Wickenbergs stora betydelse inom den svenska landskapsmålningen är gifven med denna ställning, han är på sitt sätt föregångare till vårt intima landskap , till en mästare som Alfred Wahlberg.

Men äfven inom det svenska genremåleriet spelar Wickenberg en vigtig roll genom sin anslutning till nederländska mästare; från hans små fina interiörer i Teniers d. y:s och Adrian van Ostades art går utvecklingen vidare öfver L. A. Lindholms interiörer till Diisseldor-farne, och den af dessa senare så flitigt odlade föreningen af genre och landskap har i Wickenberg sin mäst betydande föregångare.

Det är sällan en konstnär så helt och kärleksfullt lefvat sig in i en äldre riktnings känsla för naturen och gjort den till sin egen som Wickenberg. Ur hans dukar talar ej, som vanligtvis ur andra-handskonst, kopisten och imitatören utan ett själfullt öga, som af de gamle fått igen sin friska syn på naturen, ett medfödt färgsinne förädladt genom de gamla dukarnas starka och milda färgharmonier, och en ovanligt känslig, mjuk konstnärshand, hvars produkter alltid äro stämplade af ett älsk-värdt behag af en viss skygg, stillsam karaktär. I detta sistnämda drag, stillsamheten och en viss distinguerad afsmak för starkare färgeffekter, ligger Wickenbergs konstnärliga egenart, hvarigenom han skiljer sig från sina läromästare från en kraftigare, naivare tid och visar sig tillhöra ett senare, mera reflekteradt tidehvarf.

SJÄLFPORTRÄTT.

Blyertsteckning. Tillhör Patron Hofsten, Kristinehamn.

PETTER GABRIEL WICKENBERG

I.

BARNDOMS- OCH UNGDOMSÅREN I MALMÖ.

Familjen Wickenberg är en blekingsslägt. Målarens far Jonas Wickenberg var son till en handlande i Ronneby i dennes äktenskap med Sofia Angerstein. Den unge Jonas valde krigarens bana, blef underofficer vid Konungens eget värfvade regemente i Malmö, avancerade till fanjunkare och fick till sist anställning vid bevakningen å Malmöhus’ slott, hvilket då som ännu i dag användes till fängelse. Wickenberg hade äfven sin bostad på slottet. 1 sitt äktenskap med Katharina Isberg hade han 4 barn, sonen Petter Gabriel, den blifvande målaren, samt döttrarne Charlotta Albertina (f. 1815), Sofia Magdalena (f. 1825) samt ännu en dotter. Fanjunkaren Wickenberg, hvilken omtalas som >en person med för sitt stånd mindre vanlig bildning , och tyckes ha varit en liflig beundrare af Napoleon'), har i bref till författaren C. A. Adlersparre lämnat följande uppgifter om sin berömde son:

»Petter Gabriel Wickenberg föddes i Malmö den 1 Oktober 1812. De sju första åren var han oftast sjuklig och sluten inom sig sjelf, aldrig road att umgås med andra barn af lika ålder. Efter åttonde årets förlopp kom hälsa och krafter, samtidigt härmed utvecklade sig hos gossen ett godt minne och fattningsgåfva samt mycken håg för läsning och skrifning, men framförallt för ritning. Hvarje gammalt kopparstick han öfverkom, skulle genast af honom aftccknas, antingen på ett bord med krita, eller på papper med blyerts eller bläck. Då han fyllt 13 år, gjorde händelsen att till Malmö anlände en person, som gaf undervisning i ritning. Till denne fick han gå allt som oftast och rita, och oaktadt han på samma gång måste infinna sig i skolan, försummades aldrig ritlektionerna. Då de andra jemnåriga skolbarnen på ledighetsstunderna roade sig med allehanda lekar, satt min son och ritade. Ja, han var så trägen, att han ibland på lediga timmar än skref rent för betalning och än kopierade taflor, som han försålde, så att han fortjente både till uppköp af nödiga klädespersedlar och böcker. Uti Apologistskolan fick han flera gånger premier för skönskrifning, läsning och kartritning. Alltid stilla och flitig, var han afhållen af alla, och i ett bättre hus här i staden upptagen med största välvilja. Efter fyllda 16 år begick han för första gången H. H. Nattvard, och lämnade strax därefter Äpologist-skolan, där han uppnått högsta klassen och erhållit de högsta betyg. Från denna tid egnade han sig uteslutande åt ritning och läsning af språken; förtjenade så mycket att han kunde sjelf underhålla sig med kläder och lemna understöd af besparade penningar till sina systrar. 1830 om sommaren talte han mycket om att vilja besöka Stockholm, men, som inga relationer funnos för honom där, måste han lemna denna sin älsklings-idd tills året därpå, då han genom några ädla vänners2) försorg och en försåld tafla, som han bortlottade för 70 R:dr, kom i tillfälle att få uppresa till hufvudstaden, där en ädel man, ryttmästar Engman, försträckte honom med en större penningesumma.» —

Det är alltså det gamla Malmöhus’ trappgaflar och runda posteyer invid de blickstilla vassklädda vallgrafvarna vi hafva att tänka oss som den närmaste bakgrunden för den uppväxande begåfvade gossen, hvars stillsamma och flitiga väsen så tidigt röjde sig, liksom afspeglande den tysta fridfulla miljön. Den lilla staden, som i Wickenbergs barndom räknade omkring 6,000 innevånare

') »Jag har ej någon mor i lifvet men däremot en Far (fastän han talar ständigt om Napoleon) men likagodt jag vördar honom som Far och denna tanke fäster mig vid fosterjorden» (Wickenberg till Adlersparre Paris d. 13 Okt. 1838).

2) En af dessa torde ha varit den bekante framstående köpmannen och industriidkaren Frans Henrik Kockum i Malmö, i hvars familj ännu befinna sig två af Wickenberg 1831 utförda kopior efter två taflor, som då befunno sig på slottet i Malmö, en Ecce Homo och en Adam och Eva vid Abels lik. Dessa båda kopior skulle enligt tradition i familjen ha »gifvit anledning till W:s stockholmsresa». Den sistnämda af dessa kopior återger ett original af den skånske målaren A. M. Malmqvist (1796—1853), hvilket äges af fru Maria Lindgren, f. Kruse å Fredriksberg vid Sösdala.(1805 var innevånareantalet omkring 5,000, 1841 omkring 10,000) torde nog i hvardagslag haft en mycket fridfull uppsyn äfven den, där den pä utkanten af den stora slätten invid hafvet läg med sina korsvirkeshus och grundmurade stenhus kring sin stora götiska S. Petri kyrka och omgärdad af de smala kanalerna och de nyss raserade fästningsvallarne, som förvandlats till promenader. Men vid marknader, när folket från den rika landsbygden, »släborna , strömmade till staden, då var det så mycket mera lif och rörelse.

För öfrigt befann sig Malmö i en begynnande uppblomstringsperiod, efter en lång dekadanstid. Den duktige och för sin välgörenhet och redbarhet allmänt aktade köpmannen, kommerserådet Frans Suell, »Manden i den graa Kjole , som han kallades på Köpenhamns börs, hade 1775 grundlagt Malmö hamn och genom anläggandet af en tobaksfabrik invigt stadens industriella aera. Men en svår ekonomisk kris i samband med Malmö diskontobanks fall 1817 satte tillbaka utvecklingen.

De små yttre förhållandena i den fattige gossens fädernestad torde dock mindre ha afsatt sitt märke i hans själ än hembygdens natur, den vida slätten och den fuktiga luften, den höga himlakupan och det vida hafvet, hvilka gåfvo honom predisposition för att en gång i sin konst bli en modern holländare.

BARNGRUPP.

Oljemålning omkr. 1830. Tillhör Fru Amalia Bager, Malmö.

Det fins ännu kvar några små taflor ifrån Wickenbergs ungdomstid, hvilka i ljuset af hans senare berömmelse få ett visst intresse.

De äldsta af dessa produkter från konstnärens förhistoriska tid äro tre små porträtt i olja, hvilka finnas i Lund hos prostinnan Anna Maria Heimer, f. Lageman, och äro utförda omkring 1828. De framställa i bröstbild prosten Johan Petter Lageman (sedermera kyrkoherde i Frillestad vid Helsingborg) klädd i prestdrägt, hans fru Gustava Henrietta, född Aspegren, i blå klädning samt deras dotter (född 1826, sedermera gift Heimer), vid omkring 2 års ålder, afmålad en face i ur-ringad röd klädning med en blåklädd docka på armen. Alla de små porträtten äro mycket stelt och otympligt målade, men påstås hafva träffat likheten väl. Deras ägarinna har berättat för mig angående den unge målarsvennens bekantskap med hennes far.Dåvarande magister Lageman var lärare i Malmö apologistskola, vid hvilken Wickenberg var en så flitig lärjunge. En dag, då läraren inträdde i klassen, märkte han, att pojkarne sökte gömma en blyertsritning. Den befans vara utförd af Petter Wickenberg och föreställde en kamrer Kjellberg i Malmö. Unge Petter fick nu tillsägelse att komma hem till magistern i hans bostad, och med fruktan och bäfvan infann sig ynglingen. Lageman tog emellertid helt vänligt emot konstnärsämnet, lyssnade med intresse till hans berättelse om sina första steg på den knaggliga artist-banan samt lofvade att komma och hälsa på honom i hans hem. Där fick den gode magistern se väggarne i pojkens rum täckta med ritningar och oljetaflor, till större delen porträtt af Malmöbor. Den ovanlige lärjungen intresserade honom, så att han skaffade honom kostdagar i åtskilliga familjer i staden äfvensom porträttbeställningar. Som bevis på sin erkänsla skänkte Wickenberg sin välgörare en tafla föreställande en gråtande kvinna med ett bref i handen- , hvilken konstprodukt numera tycks vara försvunnen, men som måtte ha varit fylld af en stark ungdomlig sentimentalitet, eftersom tårarne voro mycket stora .

Bland de Malmöbor, hos hvilka Wickenberg erhöll kostdagar, befann sig äfven landskamrern och kammarrättsrådet Eberhard Quensel. Hos dennes dotter, fru Amalia Bager i Malmö, finnes ett porträtt med 3 barn i halffigur, som Wickenberg målat omkring 1830. Det föreställer den nuvarande ägarinnan vid ungefär 4 års ålder samt hennes båda bröder Johan Ulrik, sedermera filos, doktor och bankdirektör i Malmö, samt Wilhelm, sedermera öfverstelöjtnant, resp. 7 och 5 år gamla. Den lilla flickan i urringad skotsk röd- och grönrutig klädning med smal spetskrage står i midten och håller en drufklase i handen; de båda bröderna, klädda i blått, grått och grönt och med stora spetskragar, stå vända mot hvarandra på ömse sidor om systern, och den äldre af bröderna fingrar pä drufklasens stjälk.

Det är en liten nätt barnbild af en vacker symmetrisk anordning och en viss naiv älskvärdhet i uppfattning, och i all sin nybörjarmässiga ovana och sin brokiga färg synes den mig dock tydligt erinra om porträtt af den efter-Davidska riktningen, sådan denna framträder t. ex. hos ham-burgarne Philip Otto Runge och Wilhelm Tischbein') eller i den Eckersbergska skolan. Jämförd med de Lagemanska porträtten, visar denna grupp, att den unge konstnären, hvilken väl hufvudsakligen var autodidakt, på tvä är gjort afsevärda framsteg i sitt studium af värkligheten.

Men icke blott pä värklighetens mark sträfvade ynglingasinnet ut, det ville också göra sina

färder i fantasiens rymder, och dä gick det, som det plägar när man vill flyga innan vingarna bära, man delar Phaétons öde, störtar pladask till jorden. 1 Nationalmusei förråd finnes en liten tafla, föreställande en turkisk krigare, som på hästryggen bortför en jungfru. Enligt en anteckning af Wickenbergs far pä dukens baksida, förärade konstnären detta arbete 1830 åt ryttmästaren Engman, hvilken, såsom vi redan lärt känna af fadrens ofvan anförda korta berättelse om sin son, gaf denne senare ekonomisk hjälp vid Stockholmsresan 1831. Genom testamente af framlidne öfverstelöjtnanten Engman kom taflan 1881 till museum. Det hela är ett ungdomligt, fantastiskt, mycket svagt arbete. Pä den styfva svarta trähästen, som med knollrig man och rätt utstående svans störtar i väg utför en brant, sitter en turk i röd turban och med små koketta mustascher och pipskägg och håller fast en afsvimmad ungmö i sida hvita kläder, medan han vänder sitt hufvud mot en borg, pä hvars torn synas 3 hvita fåglar, som antagligen skola föreställa svanor men se ut som gäss.

En annan oljetafla af lika grön ungdomlighet är Karl XII och hans sekreterare, hvilken äges af herr Gunnar Hagberg i Stockholm. Kungen, klädd i den traditionella drägten, står lugn och pekar på skrifbordets papper, medan skrifvaren förskräckt far upp vid ljudet af en bomb, som kreverar inne i rummet. Figurerna äro här lika styfva och långdragna trädockor, som pä den nyss nämda bilden, men Karl Xll-taflan, som antagligen målats senare och först i Stockholm, har i bak-

') Runge (1777 — 1810), Tischbein (1751 —1829). Jfr barnporträtt af desse konstnärer afbildade i A. Lichtwark: Das Bildniss in Hamburg, 1898, II, sidd. 44 o. 115.grundens gråa och bruna toner en viss ansats till koloristisk finess. Ämnet tycks hafva varit populärt på den tiden, ty samma motiv, ehuru något olika framstäldt, hade 1822 målats af A. U. Schiitzer-crantz i en pastell, hvilken 1838 i samma teknik kopierades af P. Lindhberg (båda taflorna tillhörde Karl XV:s samling och befinna sig på Ulriksdal). Tämligen säkert har Wickenberg känt till den Schiitzercrantzka framställningen, antingen i original eller i litografi.

Den lilla skörd af Wickenbergs ungdomsarbeten jag lyckats göra, är mager, men den erbjuder åtminstone det intresse, att man ur densamma kan ana, att det var som trogen värklighetsafbildare, ej som fantasikonstnär den unge skåningen skulle lyckas vinna framtida lagrar. Klarare låter samma slutsats draga sig ur en öfversigt af Wickenbergs studietid vid konstakademien i Stockholm, dit vi nu följa nittonåringen på hans vedskuta.BONDVAGN OCH BÅTAR. Blyertsteckning. I Nationalmuseum.

II.

AKADEMITIDEN I STOCKHOLM.

Wickenberg har själf i bref till sin gode vän C. A. Adlersparre lämnat en berättelse öfver sin resa till Stockholm och sina första öden i den främmande staden. Den lyder på följande sätt:

»Min resa från Malmö till Stockholm skedde på en s. k. vedskuta. Skepparen var mycket vänlig och språksam, hade ett godt förråd på skepparlögner, af hvilka några roade mig särdeles. Då vädret var vackert, satte jag mig på akterdäcket, upptog min ritbok och aTtecknade de vuer, som frapperade mig. Jag var nu så lycklig, som en ur buren utsläppt

fogel, den sig höjer på fria vingar mot solljuset och af glädje drillar i skyn.

Aldrig glömmer jag det intryck, som hufvudstaden först gaf mig. Jag tyckte att för mina ögon låg en förtrollad verld och mitt hjerta bultade i bröstet. Gud vet likväl hvilket som i början mest kom det att klappa, endera slottet, kyrkorna eller, för att tala rätt uppriktigt, de förföriskt lockande fruktbodarna. Åtminstone är säkert, att till de sistnämnde skedde mina första och tätaste besök, till föga fromma för kassan.

Alltsom denna började blifva klen försvunno modet och glädtigheten. Den stora staden antog småningom för mig utseendet af ett Babylon, slottet såsom dess förbistringstorn. Då gestaltade sig till varnande skräckbilder alla de goda föresatser, med hvilka jag lemnat hemmet, och nu först begrep jag fullt: att ingen är född för att göra intet. Jag lofvade mig sjelf bättring, jag svor att arbeta och icke vidare slå dank. Men mitt arbete skulle ej genast bära söt frukt.

Papper, ritstift och färger samt penslar uppackades ur det knyte, hvari mina effekter vid afresan från Malmö blifvit instufvade. Det första profvet af min verksamhet, och med hvilket jag hoppades genast vinna uppseende och någon styfver, var en färglagd kopia efter en öfverkommen ritning, föreställande Orestes' sorg. Med någon sjelfbelåtenhet visade jag

stycket för min värdinna, uppgifvande priset, då jag fick till svar, att hon ej befattade sig med »tocke der». Detta var min

första egentliga motgång som artist. Flera skulle följa. Emellertid lyckades mig att i ett fruktstånd om aftonen bortbyta mästerstycket för ett halft dussin äpplen.

Den sista tolfskillingen hade försvunnit ur min plånbok. Några collorerade porträtter af kungen och prinsen, och som med svårighet afyttrades, skänkte mig föda för några dagar. Bekymrad, trött och hungrig strök jag omkring i staden, med min ritbok i handen, för stolt att tigga, för nedslagen att arbeta. Tårar vattnade den tiden ofta mina kinder, men i tårar fins tröst.

Nu föll en solglimt i mitt lifs mörker, såsom en stjerna från en nattlig sky. Jag passerade ett klädstånd, der några oljemålningar stucko fram bland gamla kläder och dammiga husgerådssaker.

Mycket häftigt sporde jag den tjocka, rödbrusiga matronan om anledningen till dessa taflors exposition på ett sådant ställe? Hon svarade trumpet och med en föraktlig rynkning på näsan: hitsatta att säljas. Min andra fråga blef en nästan ödmjuk bön: att få öka galleriet med mina arbeten. Detta bifölls.Några dagar derefter inställde jag mig i klädståndet, och sedan jag gjort reverens för min beskyddarinna, öfver-lemnade jag i hennes hand en målning, föreställande Urania, klädd i blå mantel och med globen i sin hand. Klädståndsfrun, efter att hafva »besigtigat» taflan och frågat om den var ett porträtt, bad att få veta mitt pris. Icke beredd på en sådan fråga, drog jag i hastigheten till med 50 Riksdaler. »Femtio Riksdaler utan ram, är herren från sina sinnen», yttrade gumman gnällande, på en gång i mina ögon förvandlad från en hjelpsens engel till en furie.

Nå, så tager jag hvad som bjudes, blef min förklaring. »Kom då igen, lilla herre, om 14 dagar, så får han besked», var gummans svar. Då jag infann mig på utsatt tid och ställe, hade det »lyckats» försäljerskan att bortschackra min konstprodukt för — 5 Rdr rmt. Dessa motgångar sporrade mig att kämpa med det vidriga ödet, att städse hafva Qud för ögonen och att hoppas på hans barmhertighet.»

J. M. Stäck, den sedermera bekante landskapsmålaren, Wickenbergs landsman och hans yngre kamrat vid akademien, var i hans sällskap vid det nyss nämda snöpliga tillfället, då Urania-bilden inbringade sin mästare summa summarum en femma. Wickenberg skall hafva låtit lugna sig och nöjt sig med att »naturligtvis till fruns ömkan, full af förtrytelse säga henne, att den tid kunde komma då hon icke kunde få en tafla af honom för 50, nej icke heller för 500 riksdaler».

Äfven andra af den stackars unge målarens vänner hafva intygat den värkliga nöd, hvari han vid denna tid lefde. »Dagar funnos, då hans föda endast bestod af några äpplen och ett franskt bröd.» En gång skall fyndet af ett på en afvisare kvarlagdt brödstycke hafva befriat honom från en frätande hunger.

Tillsammans med en sin vän och kamrat vid akademien Gustaf Wilhelm Palm den sedermera bekante landskapsmålaren, också han skåning och en lika fattig yngling — ett par år äldre än Wickenberg och anländ till Stockholm tre år tidigare — kamperade Wickenberg och ännu en annan konstnärsyngling under denna tid i en vattensjuk rumhåla vid Klara sjö», där luften var sådan, att Wickenbergs säng på sin mot väggen vända sida befans murken af fukt . Ynglingarne lära i kompani haft en blå slängkappa, hvilken de turvis nyttjade om vintern. För att stilla hungerns kval skola Palm och Wickenberg periodvis hafva sysslat med att färglägga andras ritningar1), och ändå måste de, som Wickenberg många år efteråt, 1844 från Nizza, skrifver till ungdomsvännen, »borra i sig bröd på kredit , och när Wickenberg 1836 lämnade Stockholm, var han, enligt Palms berättelse på gamla dagar för bibliotekarien Elof Tegnér, skyldig en krögerska för middagsmåltider 100 riksdaler, hvilken summa han snart från Paris kunde likvidera i banko, en gentillesse, som föranledde gumman att sucka: Måtte han bara komma tillbaka, den hedersgossen, han skulle få kredit, om det så vore för 300 riksdaler!» Att besök af

»björnar och slottskanslibetjänter icke hörde till sällsyntheterna i »den vattensjuka rumhålan», säger sig självt.

Palm har äfven berättat, hurusom den konstentusiastiske lilla Sjöstrand , hvilken var de båda ynglingarnes förste lärare i målning, förespådde sina elever en svår tid af motgångar, innan de skulle vinna någon framgång, en slags skärseldstid, som han kallade ek-lut såsom den skarpaste lut. Sjöstrand blef sannspådd.

I sanning, »ekluten» måtte icke ha varit rolig när den stod på! Den tyckes emellertid ha varit regel för de flästa bland de unga eleverna i konstakademiens modellskola. För att blott nämna en, så kämpade också Wahlbom en svår kamp mot nöd och umbäranden. Men det fans godt stål i denna ungdom. Den tog sina svåra vedermödor med en förvånansvärd spänstighet, en sorts munter galghumor, som hjälpte den att hålla äfventyrsstämningen öfver lifvet uppe och icke förtvifla. Scholander, däras kamrat vid akademien, ehuru i arkitekturskolan, säger om dessa målareynglingar efter att hafva berättat, hur ondt de hade om föda och om pengar: »Men glada voro de, fulla af självförtroende och gyckel, obekymrade för morgondagen och sorglösa för den fjärmare framtiden. Sina små målningsförsök prånglade de ut i klädstånd eller hvar slumpen kunde foga, och prisämnena, de större arbetena — ja, dem tog förgyllaren ofta såsom betalning för ramen, i hvilken de uppvisats på prisutdelningen.»

Wickenberg var kanske den gladaste tjufpojken af dem alla. Hans kamrat Egron Lundgren beskrifver honom med några ord, som måla både den yttre och den inre menniskan med en impressionistisk friskhet: »Han var blek och mager, gänglig och långbent och så uppnäst2) att det

kunde tyckas vara beklagansvärdt, men icke dess mindre var han sprittande munter, liflig och pojkaktig, kunde skratta så godt som någon, hade vackra ögon, bröt på skånska.

') Enligt en uppgift i biografien öfver O. W. Palm i Lithografiskt Allehanda var det vid Forssells bekanta gravyrverk efter ritningar af J. G. Sandberg »Ett år i Sverige» Palm och Wickenberg anlitades för kolorering.

J) Angående Wickenbergs »uppnästhet» har jag af hans båda systrar hört, att ett fall i barndomen skadat hans näsa. Måhända har detta ägt något samband med hans senare inträffade bröstsjukdom.Företagsam var också den unga Pelle. Han skall, enligt en uppgift i Lithografiskt Allehanda, en dag ha vandrat upp till slottet för att öfverlämna en tafla med ämne ur Frithiofs saga (Kung Rings död, 1833) till de kungliga barnen men lär hafva afvisats. Kanske var det därefter han till kronprins Oscar skref en odaterad böneskrift, hvilken finnes i Göteborgs Stadsbibliotek och har följande lydelse:

Eders Kongliga Höghetl

1 följd af Eders Kongliga Höghets Faderliga godhet mot konstnärer och alla, vågar en fattig Yngling för Eders Kongliga Höghets fötter, nedlägga ett foster af sin konst; Nyss inträdande på konstnärsbanan ser jag, såsom medelös, tusende hinder för min fortkomst; Min Fader, Under Officer, sjelf fattig kann ej bidraga till mitt underhåll, det är deiföre jag i mitt nödstälda tillstånd, wågar taga min tillflyckt till Eders kongliga Höghets ädelmod.

Med djupaste undersåtlig vördnad framhärdar Eders Kongliga Höghets troplicktigste Undersåte P. Wickenberg.

RYTTARE.

Oljeskizz ornkr. 1832. Östergötlands museum, Linköping.

Huruvida denna böneskrift föranledde något understöd från kronprinsens sida, har det vid anstälda efterforskningar visat sig omöjligt att få reda på. Men när subskriptionen för att möjliggöra Wickenbergs badresa 1836 sattes i gång, var det kronprinsen som tecknade sig för den största summan, 150 riksdaler banko. I och med denna utresa var det slut med Wickenbergs ekonomiska trångmål, och det är med en tydlig lättnadens suck han 1841 i Oktober från Paris skrifver till vännen Palm:

»Tiden går som bara fan och minnet af fordna gemensamma öden bleknar alt mer och förekommer oss snart som en dröm, då man ridits af maran, Gud ske lof att tiden förändrar all ting här i veriden hvilket gör att den som varit olycklig, fattig och omgifven af björnar icke alltid förblifver i samma förhållanden, ty då dessa ej kunna blifva

sämre såmåste ett bättre naturligtvis träda i stället eller åtminstone förändra utseende, som dock alltid är en lindring — om denna sanning hafva vi båda erfarenhet, och Gudskelof att den fördömda 'Ekluten' är förbi.»

När Wickenberg skref dessa ord, befann han sig på höjdpunkten af sin bana, men innan han kom dit upp, hade han haft en dryg väg att vandra genom en dunkel dal med stenar och snår. Vi skola ännu en gång stiga dit ned till honom och hälsa på i »Ekluten». Det var icke blott en luttrande obehaglig skärseld, den hade också sina glada dagar, och i hans utveckling både som menniska och konstnär spelar den en roll af mycken betydelse.

Det första spåret af Wickenberg i akademiens handlingar är från januari 1833, då han i likhet med G. H. Brusewitz och H. T. Lundh, erhöll den 4:de belöningsgraden, Meyerska medaljen

MODELLSTUDIE TILL EN ABEL. Teckning i krita. / Nationalmuseum.

för ritningar i modellskolan. Antagligen har han under den föregående tiden allt sedan sin ankomst 1831 ritat efter gipser i antikskolan, hvilken äfven i rent bokstaflig mening utgjorde förrummet till modellskolan, där man tecknade efter lefvande modell och som utgjorde blomman och högsta afdelningen af konstakademiens läroverk på den tiden. Endast manlig modell förekom — kvinlig infördes först 1839 genom Gillbergs och Sandbergs försorg — och någon undervisning i målning meddelades icke, utan fingo de blifvande färgkonstnärerna självfva förskaffa sig sådan efter råd och lägenhet.Egron Lundgren och Scholander hafva båda i lifliga och drastiska färger skildrat modellskolan och den tidens akademiska undervisning i allmänhet. Lundgren beskrifver modellskolan såsom ett föga tilltalande ställe, nästan som ett litet inferno:

»Endast efter långt slafarbete uti antiken, som det ohyggliga kapprummet vanligtvis benämndes, vanns inträde i skolan för lefvande modell. Äfven der sågs ett par rader bänkar med ljusstakar under bleckhufvar ungefär som i en orkester omgifva ett lågt och klumpigt ekbord, platsen för den nakna modellen, som der ställdes antingen fastbunden som en S:t Sebastian, bröstande sig som en Ajax eller placerades liggande som en död Abel.

Rummets anblick var bedröflig; en liksom qväfvande skymning, obehagligt varmt (för den afklädda gardeskarlens skull) och med en inneboende vedervärdig parfym af åtskilliga beståndsdelar, simmande omkring i qvalmigt taljos. På de nerrökta mörka väggarne hängde i glas och ram rödkritsritningar föreställande anatomiska preparater, seniga armar och halsar, flådda ansigten med på vetenskapligt charmant sätt ena ögat ledigt slängdt ur ögongropen och läpparne uppvikna för att visa tandköttet, i fall det skulle komma att behöfvas i någon genremålning. Bredvid klockfodralet hängde ett ben-rangel, som ännu gjorde entrechats med de smala benpiporna, hvar gång vaktmästaren öppnade dörren, och tycktes aldrig tröttna att grina åt en svart écorché i naturlig storlek och kallad Lasse Tysk, som stod bredvid ett snäft hänge bakom hvilket modellen klädde af sig. Sådana voro de egentliga prydnaderna och ornamenten i denna konststudiernas helgedom.

Sju eller åtta unge män samlades hvarje afton i denna sorgliga lokal och ritade efter den nakna karlen så godt de kunde. Somliga bland dem voro kanske hungriga men ännu mer törstande efter något slags ledning, otåliga att göra framsteg, oroliga att tiden tycktes rinna bort så fruktlöst som bäcken i sanden och de fleste med icke mycket ljusare hopp och utsigt än att om allt gick väl, må hända med ansträngning kunna förmå släpa fram sin vacklande existens, åtminstone såsom dittills.»

De akademiska lärarnes personer och undervisningssätt tecknar Scholander i följande dråpliga, raskt utkastade porträtt:

»Gubben K. (Krafft) elev af David, robust, hjulbent och krokig, med vackert hufvud, alltid välkände en tuggbuss, bestämd och ofta grofkornig i talesätt och undervisningsråd. »Hva' fan har herrn fått tag i för en deltoideus, det är ju ett rep» — »Lägg på den der biceps för en tolfskilling» — »Ska' herrn bli målare? Jo i h-te, herrn har ju ingen stil i sig» o. s. v. Men han var omtyckt, ty hans undervisning var då ännu af värde.

Gubben L. (Limnell), gammal dekorationsmålare, med ett groft godmodigt anlete, enorma händer, i hvilka bodde jättekramningar, och ett beständigt hi-hi-hi-flin i djup bas-ton, hvarvid ögonen försvunno, var oduglig såsom lärare och fick temligen oantastad krypa mellan stafflierna, ty han var så gammal och oförarglig.

Gubben W. (Westin), hofintendent och skolans direktör, en för hvarje år allt mer fallande storhet. Han höll långa tal om gråce och gjorde sitt bästa för att vända elevernas ögon från naturen och narra dem in på en idealism, som han sjelf icke kände mer än ytterst ytligt. Han hade varit den förnämste på sin tid, var rik, men nu skuldsatt och föga aktad samt ej väl känd bland lärjungarne, hvilka han behandlade mycket ojemnt, gynnande somliga, förföljande andra. Med sin porösa hängande näsa, de drypande ögonen, det stripiga, ovårdade, grå håret och gestalten af ett gödt men slappt svin, var han vedervärdig att skåda, liksom hans gnällande käringstämma var afskyvärd att höra. Ernlund, vaktmästaren, var hans allt i alla och denne skickade han efter toddar, som de tvemännings drucko uppe i ett rum bredvid lärorummet. Han hade en systerson (H. T. Lundh), som han på allt sätt ville draga framom de öfriga, och detta åstadkom stor förargelse.

Dessa tre herrar lärare representerade en sammanlagd ålder af ungefär 225 år; således var ej underligt, om lämplighet för ett sådant lärarekall som deras ej var särdeles påräknelig. Den, som alltså egentligen uppehöll läroverket i dessa skymningsår, var Sandberg, hvars bästa och kraftfullaste konstnärstid inträffade just i det skedet; men ehuru han icke gaf andra hugg på sig än genom ett eget sätt att luta sig bakåt, knipa ihop ögon och mun samt taga en långsamt inandad pris snus, var han icke afhållen, ej heller rigtigt gillad såsom lärare, men eleverna hade respekt för honom.»

Wickenberg, alltid en mycket flitig och läraktig natur, sträfvade med värkligt allvar att ur den akademiska undervisningen, hvilken, såsom vi sett, var behäftad med stora brister, draga den största möjliga nytta för sin framtida utveckling, och, som alltid, bar det ärliga och samvetsgranna arbetet sin frukt, äfven om denna kunnat blifva mycket rikare under gynnsammare omständigheter.

Ett hälsosamt inflytande har nog, äfven på Wickenberg, öfvats af Sandberg, som ständigt rådde eleverna att »framförallt studera nakna naturen, ty detta är dock det förnämsta» och därigenom motverkade det skadliga inflytandet från Westin, som i en falsk idealisms namn varnade eleverna mot ett alltför noggrannt observerande af naken modell. Wickenbergs egentliga behållning från akademitiden torde i själfva verket ligga i hans genom studierna i modellskolan vunna säkerhet att återgifva den manliga figuren. De framsteg han gjorde på detta område synas också ha varit både snabba och stora. Två modellstudier af hans hand i Konstakademien från Januari och December 1833 (under resp. Gillberg och Limnell), visa ett raskt framåtskridande: den första ser ut som en gipsfigur, den andra som en menniska, och att han nådde fram till en värklig säkerhet och känslighet i detta fall, visar en i Nationalmuseum befintlig studie i kritor till en Abel. Wickenbergs framsteg erkändes också af akademien, som 1834 i Februari gaf honom 3:dje eller Tessinska medaljen och 1835 i Mars andra medaljen för modellstudier.

För Wickenbergs utbildning till målare var det däremot ytterst klent beställdt i akademien eller, rättare sagdt, det var ingenting beställdt alls. I detta afseende voro lärjungarne, liksom närdet gällde teckning efter kvinlig modell, såsom redan nämts, öfverläinnade åt sig själfva. Det var på den tiden svårt att skaffa kvinlig modell, och den kroniska bristen i ynglingarnes kassor gjorde det icke lättare att få vare sig modell eller undervisning. »Nästan utan undantag , säger Scholander, gälde det således att sitta på museum och kopiera några bitar samt derefter öfva sig med ledning af någon lefvande sopgubbe eller kaffegumma, eller barnunge.» Åtskilliga af de unge, däribland Palm och Wickenberg, togo ju också lektioner i målning för originalet »lilla Sjöstrand», men dennes undervisning har säkerligen varit af mycket ringa värde. »Han beskrifves , säger Nordensvan, »som en stillsam och beskedlig man i långt hår och sammetsbarett, slängkappa, draperad som en toga, och ga-loscher så mycket som möjligt liknande sandaler. ’Den sublime’, som kamraterna kallade honom, svärmade för grekiska hjältar och romersk dygd, föraktade allt hvad genrekonst hette och målade 3,000 klena små historie-taflor.» Det förefaller af det anförda tämligen säkert, att det inflytande Sjöstrand (om han det förmådde) utöfvade på sina ungdomar, var i stil med det, som Westin och Krafft med mera myndighet och pondus sökte göra gällande genom föredömet af sin konst och genom sina predikningar i akademiens salar.

Indirekt sökte likväl akademien utöfva inflytande på den uppväxande målargeneratio-nens koloristiska öfningar genom att uppsätta årliga prisämnen samt utdela belöningar dels åt taflor, som behandlade prisämnena, dels

sådana med själfständigt valda motiv.

Rättvisan fordrar det erkännandet, att pris väl iris och morpheus.

så ofta gåfvos åt inlämnade landskaps- och Oljemålning 1833. Tillhör gross/tandl. Victor Berg, Stockholm. genre-stycken som åt pristaflor. I detta förhållande kan man kanske se en bekräftelse på, att den riktning bort från det högtrafvande och falskt ideela hän mot en mera realistisk, nederländsk konst, som allt starkare går genom tiden, äfven i akademien gjorde sig gällande, där den ju också hade en representant i Sandberg och där äfven Fahlcrantz troligtvis någon gång visade uppskattning af det nederländska.

Den nämda realistiska strömningen hade redan i början af 1800-talet uppträdt hos oss med finnen Lauréus, som vann en stor framgång med sina små genre- och folklifsstycken i Hilleströms och de gamla holländarnes stil, hvilka flitigt köptes af allmänheten och t. o. m. förskaffade sin upphofsman ledamotskap i konstakademien. Äfven på Wickenberg slog Lauréus an. I ett bref från Bysta 1834 till Palm kallar han en tafla af Lauréus > förträffelig». Den som nu isynnerhet fortsatte denna strömning, var underofficeren vid artilleriet Karl Andreas Dahlström, som målade små månskens- och djurstycken i den holländska arten. Jag har blott sett två af dessa Dahlströms tidigare arbeten, hvilka äro af ett så mycket större intresse än hans senare ledsamma historiemålningar. En tafla med kor invid en bergvägg hållen i en rödaktig ton (hos herr Gunnar Meyerson, Stockholm) har ett tydligt tycke af Berchem, medan ett litet månskensstycke i en tung grönaktig ton (i Nationalmuseum) möjligen visar en svag inspiration af van der Neers mästerverk. Scholander intygar, att Dahlström genom sina små taflor af detta slag gaf första impulsen åt Wickenberg och Stäck .

Konstföreningen anordnade 1833 en specialutställning af gamla nederländska mästares arbeten och gaf härigenom ökad näring åt intresset för denna gren af konsten. Redan vid föreningens första utställning året förut, då äfven de andra gamla skolorna voro representerade, hade, anmärker en recensent i Svenska Litteratur-Föreningens Tidning (1833, n:r 27) flertalet af betraktare företrädesvis fästat sig vid de Nederländska målarne . I förordet till katalogen öfver denna nederländska utställning heter det: Konstföreningen har ansett lämpligast att börja special-expositionerne medBONDGUBBE.

Blyertsteckning. Tillhör grosshandl. Fritz Norbin, Stockholm.

de båda Nederländska skolorne, emedan i dem naturhärmningen, grunden för all bildande konst, vanligen framträder sjelfständigt och i sin enklaste form, utan urval af föremål och utan ideell syftning. Kännedomen af dessa skolor synes alltså böra föregå den af de Italienska, der naturhärmningen upphör att vara föremål, der den är medel till försinnligande af en stor idé och höjer

BONDE OCH SLÄDE.

Blyertsteckning. Tillhör Generalkonsul Heilborn, Djursholm.sig tili styl». Under allt obligatoriskt fasthållande vid den traditionella åsigten om den idealiserande konstens högre värde gifves i dessa ord dock ett ganska vackert erkännande åt nederländarne och ligger det en antydan om, att en rättvis uppskattning af deras betydelse var under bildning.

Ställd midt i dessa olika strömningar, ung och oerfaren och därtill själf mera receptivt än originelt anlagd, hade Wickenberg till en början svårt att finna den väg, som hans natur dock i grunden anvisade honom. Han gjorde allvarliga ansträngningar att värkligen blifva, hvad han ännu 1836 vid sin utresa kallades: historiemålare och sålunda tillfredsställa såväl Westin och Sjöstrand som sin egen ungdoms ärelystna drömmar. Han målade många taflor med ämnen ur mytologien, i synnerhet den klassiska, och täflade flitigt om de akademiska prisämnena, hvilka vanligen voro hämtade från samma mytologi eller från bibeln. Redan 1833, då han första gången exponerade,

EVA OCH ABEL.

Oljemålning 1835. I Nationalmuseum, Förrådet.

hvilket skedde i Konstföreningen, hade han icke mindre än 6 taflor med mytologiska ämnen: Andromeda, Paris,

Ossian, Konung Rings död, Hectors afsked från Andromake samt Oidipos och Antigone. Följande år hade han, både på akademiens och Konstföreningens utställningar, Iris besöker Morpheus i hans grotta samt Sappho sörjande sin älskares Phaons obeständighet, 1835 Eva begråter Abel och 1836 en andra variation af Oidipos och Antigone å Konstföreningens utställningar, båda äfven exponerade å akademien 1836. Iris och Morpheus samt Eva begråter Abel — båda pristaflor — belönades i akademien den förra 1834 med andra medaljen och ett Gahmiskt stipendium af 50 rdr b:co, den senare 1835 likaledes med ett Gahmiskt stipendium. Den senare taflan, hvilken vid prisbedömningen ej var färdig till följd af att konstnären blifvit sjuk, väckte när den 1836 uppvisades fullt färdigmålad, akademiens synnerliga uppmärksamhet och erhöll ett »välförtjent beröm .Granskar man nu dessa taflor (af hvilka jag endast känner den första Oidipos-taflan, Iris och Morpheus, Sappho, Eva och Abel samt efter litografi Kung Rings död och Odipos-taflan n:r 2) kommer man till det resultat, att dessa Wickenbergs ansträngningar att bli historiemålare ske alldeles invita Minerva . Man konstaterar helt naturligt framsteg i modellstudiet, såsom en jämförelse mellan de båda Oidipos-taflorna visar, man konstaterar en viss förfining i färg såsom från den obehagliga röda tonen i den första Oidipos-taflan till en rätt behaglig blek ton i den samma år men senare målade Iris och Morpheus. Men innehållet i dem alla förblir lika tomt och intetsägande. Den barnsligt naiva menlösheten i uttrycket och tamheten i hela uppfattningen minskas något, en

viss gratie och stilla hvilande älskvärdhet kan komma till synes såsom i Iris' gestalt eller i den

stående kvinnofiguren i en slags antik idyll Arkadisk herdescen, hvilken målades 1834 på Bysta hos Anckarsvärds, men något värkligt lif lyckas målaren ej inblåsa i dessa sagofigurer, som ej komma öfver modellens stadium och som både i uppfattningens och färgens veka kraftlöshet röja Westins olyckliga påverkan. Hur farlig förfiningen i färg kan vara, när den går i en Westins riktning, visar särskildt Eva och Abel med sin blekgula karnation mot en tung blygrå landskapsfond.

Ännu 1836 i oktober i det första brefvet till Palm efter utresan frågar Wickenberg efter

akademiens prisämne, ja ännu 1838, året för hans första stora framgång som landskapsmålare,

nämner han i ett bref d. 17 oktober till Albano-Adlersparre, att han till nästa års salong funderar på bl. a. en tafla af »historiskt innehåll , men det stannade vid funderingen, och sedermera äro dylika motiv alldeles bortblåsta ur hans produktion, han har funnit sig själf, och han ser på de gamla tiderna med en lätt vemodig ironi, då han från Nizza d. 18 Februari 1844 skrifver till vännen Palm i Rom: >Hur går det med måleriet? ej mer några prisämnen eller kgl. medailler som förr vid röda Bodarna men deremot täflan i stort och sökande efter hvad man hemma i vår ungdom

OIDIPOS OCH ANTIOONE.

Litografi af O. Cardon efter oljemålning 1836.

det vill säga Academiska tid, ansåg för onödigt, nemligen närmandet till naturen — men dä man hadde Falcrantz och Westin till mönster, var ingen sanning möjlig men grafven försonar alt och dessa äro väl moraliskt döda — anm: gjorda oss emellan, ty gubbarna äro gamla och frid vare derför med dem, vi blifva också gamla och skefögda om ej döden blandar sig i spelet.»Der Mensch ist eben wie ein Brennmaterial; er muss entziindet werden, sei es durch andere Menschen oder durch Kunstwerke , säger en af världens störste andrahandskonstnärer, Lenbach i sin självbiografi. Gnistan, som Wickenbergs konstnärssjäl behöfde för att sättas i brand, hade ej kommit från Westin och Sjöstrand, men den kom från beslägtade naturer — lärare som Sandberg,

PORTRÄTT AF J. M. STÄCK. Oljemålning 1833. Norrköpings Konstförening.

kamrater som R. W. Ekman och Dahlström — och från gamla konstverk i samma realistiska anda, som alltmer börjar intressera tiden, d. v. s. 1600-talets nederländare. Landskapet, genren och porträttet locka Wickenberg allt mera, och jämförelsevis raskt tar hans naturliga böjelse ut sin rätt, så att, då han 1833 vid sidan af 6 mytologiska taflor exponerade endast en genrebild »Familj som läser till bords, kopia (kanske efter en liten tafla af Egbert van Heemskerck, nu i Nationalmuseum), så utstälde han 1835, utom Eva och Abel, 7 landskap med månsken, kreatur

och fiskare.

Tidigast visar sig Wickenbergs skarpa blick för värkligheten i porträttet. Från omkring 1832 torde hans lilla själfporträtt i Östergötlands museum stamma (afb. sid. 5). Det förråder ännu en viss osäkerhet i somliga detaljer t. ex. håret, som är litet småaktigt och otympligt behandladt, men för öfrigt är det alldeles förvånansvärdt säkert och t. o. m. flott utfördt, och skälmaktigheten i den unge pojkens bleka ansigte med de blåa ögonen är väl fångad och stämmer förträffligt med Egron Lundgrens skildring.

Porträttet af kamraten Stäck (Norrköpings Konstförening) från 1833 är ett strå hvassare. Ansigtet är bra modelleradt, håret mera samladt måladt, och hela den unge gossens vackra, italiensktskurna ansigte (Stäcks farfar var italienare) mycket lefvande. Arrangemanget med den blå manteln kring axlarna och friluftshimmelen (schablonmässig) i bakgrunden samt den rödaktiga tonen visa möjligen en anklang af Breda, dock via Sandberg. Stäck själf synes hafva uppskattat detta porträtt af sig, ty han kopierade det s. å. (Stäcks, egenhändiga förteckning öfver sina taflor, Kongl. Bibi.).

Det lilla fina porträttet af en kammarskr ifv are Servais (kamrer V. Ouchterlony, Stockholm), hvilket, om jag läst det otydliga årtalet rätt, förskrifver sig från 1834, utmärker sig för en vacker guldton, men är tämligen förstördt genom en oskicklig restaurering.

Utom ett par porträtt af öfverste August Anckarsvärd och hans dotter, båda utförda 1834 under Wickenbergs vistelse hos Anckarsvärds på Bysta och hvilka jag icke sett, har Wickenberg, mig veterligt, icke målat flera porträtt under denna tid. Från hans senare tid känner jag blott ett porträtt af hans hand, det i Nationalmuseum befintliga (ej exponerade) porträttet af C. A. Adler-sparre, utfördt 1837, säkerligen i Paris, hvilket emellertid, märkvärdigt hårdt och torrt måladt som det är, icke visar några egentliga framsteg i denna gren af konsten.

Under det att porträttmålningen ganska sparsamt öfvades af den unge Wickenberg, målade han desto flera landskap, såsom man ser af katalogerna öfver Konstföreningens utställningar. Tyvärr har jag endast lyckats få reda på några af dessa arbeten, men de äro från olika tider och torde ge en tämligen riktig föreställning om hans utveckling på detta hans egentliga område.

PORTRÄTT AF KAMMARSKRIFVARE SERVAIS. Oljemålning 1834 (?) Tillhör Kamrer V. Ouchterlony, Stockholm.

Det tidigaste landskap af Wickenberg, jag känner, är ett i Östergötlands museum befintligt sjöstycke af en ganska fantastisk hållning, hvilket antagligen är utfördt omkring 1832. Sjön är upprörd och det skummar hvitt mot stranden, där en brant kulissartad klippa med tämligen osanna skiftningar i rödt och blått tornar upp sig. Ute på hafvet synes en liten segelbåt styrande in mot viken, medan i förgrunden två lätt klädda karlar skynda fram med båtshakar. Himlen och hafvet gå i kallt grönblått, och ett tämligen skarpt solljus bryter fram från ovädershimlen. Hela taflanSJÖSTYCKE.

Oljemålning omkr. 1832. Östergötlands museum, Linköping.

visar tämligen tydligt intryck af den franske 1700-tals målaren Vernet, hvars sjöstycken i Kungl. museum Wickenberg nog beundrat i denna sin första Stockholmstid. I synnerhet Vernetska äro de båda förgrundsfigurerna med det skarpa metallskimret öfver sina löst tecknade, rätt svullna former och med sina klädesplagg i rödt och blått. Den lilla taflan är barnslig nog, men den har en viss fart och stämning.

Men från det stormande och fantastiska går Wickenberg allt mera öfver till det idylliskt

lugna och enkla. Tjusad af Artur van der Neers månskenslandskap och troligen äfven påverkad af Dahlströms små månskensstvcken i den holländska stilen, målar han till Konstföreningens utställning 1835 icke mindre än 3 månskensbilder. Den ena af dessa är antagligen det lilla stycke, som nu finnes hos fru Therese Andersson i Stockholm och som synes vara utfördt omkring 1834. Arrangemanget är ännu en smula heroiskt med ett par berg och en tornruin i bakgrunden, men det är en ganska fin och älskvärd liten bit med sin mörka grå ton och sitt guld i det stilla vattnet, där fiskarbåtar och hvita fåglar äro en smula smått och rikligt anbragta. Men redan i ett

månskensstycke från 1835 (då och ännu 1847 i stadskommissarie

MÅNSKENSSTYCKE.

Oljemålning omkr. 1834. Tillhör Fru Therese Andersson, Stockholm.FISKARE VID MÅNSKEN.

Litografi af O. Cardon, efter oljemålning 1835.

Öyers samling), hvilket jag endast känner genom Oscar Cardons synnerligen vackra litografi i Wickenberg-Album 1847, har Wickenberg sett på motivet med en värklig storhet och enkelhet, som erinrar om hans senare berömda stora månsken i Nationalmuseum. Motivet är det enklaste i världen, en fiskarbåt som ligger på grundt vatten invid en låg strand, medan besättningen håller på att draga upp ett stort nät ur vattnet — ett sådant där nät, som man ofta ser på van der Neers dukar — i förgrunden litet vass och i bakgrunden några få segelbåtar, men öfver det hela en stor himmel med ett praktfullt månsken ur mörka skyar, just en effekt i van der Neers stil. Om man får döma efter litografien, är detta månskensstycke ett af Wickenbergs mog-naste ungdomsarbeten och kanske det, som tydligast visar, åt hvilket håll hans begäfning låg.

Ännu flera landskap med dagmotiv utstälde Wickenberg under dessa år såsom: Landskap och Landsväg med figurer 1834, Landskap med kreatur 1835 m. fl., men jag känner af dem endast tre, alla från omkring 1836. Det ena är en kustbild (generalkonsul Hell-born, Djursholm), det andra ett vinter-

VINTERSTYCKE.

Oljemålning omkr. 1836. Tillhör Grosshandl. O. Selppel.landskap (grosshandl. O. Seippel, Stockholm) och det tredje Dalkarlar vid ett lass(Uppsala universitets konstmuseum). Kustbilden, som visar en bonde- eller fiskarfamilj invid en rishydda och några videbuskar på stranden i biåsväder, är ett ganska känsligt och fint stycke, kraftigt om ock en smula hårdt med sina skummande grönhvita vågor, hvita fiskmåsar och den mörka ovädershimmeln med gult och rödaktigt skimmer i luften. Det erinrar icke så litet om Wickenbergs kamrat Berger. Af ett mycket be-slägtadt tycke är det lilla vinterlandskapet, intressant såsom det, mig veterligt, första af Wickenberg i denna art, som längre fram blef hans alldeles särskilda område. Motivet synes vara hämtadt från Stockholms omgifningar. På ena sidan ser man ett par stugor nedanför en ganska hög bergsluttning; ett par menniskor, med en smula rödt och blått i hufvudbonaderna, stå och samtala i snön, och på andra sidan resa sig en gran och en fura högt mot skyn. Målningen är mycket fint utpenslad, men stämningen är väl träffad med sin kalla, gråa, snötyngda luft och de blåaktiga skuggorna öfver snön.

DALKARLAR VID ETT LASS.

Oljemålning 1836. Uppsala universitets konstmuseum.

KUSTBILD. Oljemålning 1836. Tillhör Generalkonsul Heilborn, Djursholm.Dalkarlar vid ett lass, är en annan lugn och fridfull bild ur lifvet och naturen af ett slag, som också sedermera stundom öfvades af Wickenberg. Den är ännu, liksom de föregående, ganska spetsigt och forsigtigt målad, men det ligger en viss finess i den dämpade gråaktiga koloriten, och figurerna äro icke illa studerade och insatta i taflan, låt vara att de förefalla något döda. Antagligen var detta den tableau de genre , hvilken 1836 belönades af akademien med ett stipendium af 50 rdr. Från 1836 är också Wickenbergs tafla af en Dalkulla med sitt barn på ryggen, en genre- och kostymbild i Sandbergs stil.

Men hur kunde Wickenberg i sin stora fattigdom existera i Stockholm? Det var nog hufvud-sakligen Konstföreningens förtjenst. För att bilda en konstpublik i detta ords egentliga bemärkelse hade föreningen grundats 1832 på initiativ af P. A. Nyström, M. G. Anckarsvärd och Axel Bielke. Utställningar af gammal och ny konst anordnades, och inköp gjordes af konstverk, hvilka sedermera lottades bort bland medlemmarne. Mogna konstnärers alster ville föreningen inköpa endast om öfverskott fanns i kassan. Men af akademieleverna eller af de nyligen från skolan utsluppna målarne köptes alla arbeten, som ej befunnos absolut underhaltiga (Nordensvan).

Denna förening blef de fattiga konstnärsämnenas räddning, de sluppo att längre anlita kläd-ståndsfruarna och

fingo en om också anspråkslös betalning för sina produkter. Flera af dem ingingo

DALKULLA FRÅN MORA.

Blyertsteckning till oljemålning 1836. / Nationalmuseum.själfva som medlemmar i föreningen, så R. W. Ekman 1832, G. W. Palm 1834, Wickenberg 1835 och Stäck 1837.

Wickenberg var en af dem som mäst blef tagen under armarne af föreningen och dess styrelse, liksom han säkerligen var en af dem som mäst behöfde det. Sandberg, som 1833—38 var föreningens skattmästare, skall (enligt uppgift i hans biografi i Litografiskt Allehanda) ofta, när de

ADAM OCH EVA VID ABELS LIK.

Oljeskizz utförd på Bysta 1834. Tillhör Professor Julius Kronberg.

unga artisterna inlämnade sina arbeten, på egen risk ha försträckt dem med penningar, som egentligen först skulle utfalla efter ett sammanträde af direktionen, och lär på detta sätt mer än en gäng räddat Wickenberg från hunger .

Äfven en annan enskild person visade Wickenberg mycken godhet och vittnade i sin ringa mån om att konstmecenaternas slägte ännu icke, ehuru det kunde förefalla så, var alldeles utdödt i det dåtida Sverige. Det var Mikael Gustaf Anckarsvärds äldre broder öfverste August Anckar-svärd, den framstående militären, jordbrukaren och bergsbruksidkaren. Han inbjöd Wickenberg till sig på egendomen Bysta i Nerike sommaren 1834 att där tillbringa en längre tid, under det koleran rasade i Stockholm. Den unge målaren blef här mycket väl omhuldad, såsom man ser af ett sprittande muntert bref, som han den 3 November skref till vännen Palm i Stockholm och som börjar på följande lofvande sätt:

»God dag din gamle skälm, hur fan lefver du med verlden, jag tror att ni allesammans äro döde efter ingen af eder hörs af — Den här bedröfliga Coleratiden, ha ni väl så artigt fått vidkännas — Ni ha väl, edra syndapaltar, fått gå der i Stockholm, och svällta som vanligt, och trackterade med Björneryt, då jag lefver här som en Prins, äter så förbannat att man skulle kunna tro jag ämnade lägga en så god grund, att då jag kommer till Stockholm, jag endast behöfver då och då spä på med lite af den magra kost, vi der göra vår Örna mätten med — såsom en Grof-kaka etc.»

Därefter uttalar han sin ledsnad öfver att koleran ej tycks haft smak för hans besvärliga björnar , berättar, att han på Bysta haft mycket angenämt och roligt , bl. a. i öfverstens sällskap besökt Säfstaholm och sett dess tafvelgalleri, att han vidare gifver lektioner åt husets döttrar, hade målatdäras och andras porträtter samt blifvit inbjuden att stanna öfver julen. Äfven följande års sommar skall Wickenberg ha tillbringat på Bysta.

De vedermödor och den fattigdom, som tycktes oskiljaktiga från vistelsen i Stockholm, hade emellertid börjat undergräfva Wic-kenbergs hälsa. Antagligen genom bostadens fuktighet framkallades hos Palm och Wickenberg svåra ögonsjukdomar. Ett läkareintyg af lifmedikus C. J. Ekström, date-radt nyårsafton 1835, intygade, att Wickenberg under de två sista åren flera gånger varit angripen af våldsamma ögoninflammationer af reumatiskt ursprung ‚hvarförhan till fullkomligt utrotande af denna för hans syn vådliga sjukdoms disposition» borde, om medel därtill kunde beredas, under den stundande sommaren begagna sig af varma nativa bad t. ex. i Töplitz,

Carlsbad eller Achen».

Konstföreningens styrelse (Anckarsvärd, Fahlcrantz, Sandberg, Nyström och P. Ulmgren) utfärdade nu den 7 Januari 1836 upprop om en insamling till förmån för den unge historiemålaren P.

Wickenberg, hvars lofvande och hastiga framsteg varit de sistför-flutna åren med tillfredsställelse bemärkte af hvarje konstälskande härstädes i syfte att ; åt den fosterländska konsten rädda en ung talang, hvilken lofvar att en dag för densamma blifva en prydnad .

Kronprinsen tecknade 150 rdr banco, August Anckarsvärd 50, hvarjämte utom inbjudarne, en del medlemmar af slägterna De Geer,

Plåten, Hamilton m. fl. gåfvo större eller mindre belopp. Resultatet blef en summa af 653 rdr banco och 16

skillingar, hvilken midsommaraftonen 1836 öfverläm-nades till den unge konstnären.

Två dagar därefter afreste Wickenberg på ett ångfartyg till Ystad för att därifrån i enlighet med en af Nyström uppsatt, mycket noggrann promemoria öfver Berlin och Dresden med farande post och diligens nå fram till baden i Töplitz. För att genom en förstärkning i reskassan kunna bereda sig möjlighet att på återresan stanna någon tid i Dresden och Berlin för studier i därvarande gallerier hade Wickenberg i skrifvelse till konstakademien den 29 April anhållit att få sig tilldelade resestipendii besparingsmedel å 125 rdr hamburger b:co. Först i Augusti kom ärendet före i aka-

PORTRÄTT AF WICKENBERG 1835. Blyertsteckning af J. W. K. Wahlbom. I Nationalmuseum.

Blyertsteckning af J. W. K. Wahlbom. I Nationalmuseum.demien, medlen hade då vuxit till det dubbla beloppet, och utom Wickenberg sökte äfven hans kamrat Berger samt litografen Billmark i Paris. Akademien förordade Wickenberg till erhållande af hela summan, men K. M:t beslöt i September, att Wickenberg och löjtnant Berger skulle få hälften hvardera. När Wickenberg erhöll detta nya understöd från hemmet, hade han alltså redan några månader vistats på utländsk botten och känt den första framgångens berusning.

PORTRÄTT AF WICKENBERG.

Litografi af O. Cardon efter oljemålning af J. A. Wetterbergh.I UTLANDET.

Från badkuren i Töplitz anländ till Berlin på hösten 1836, skyndar sig Wickenberg att i ett långt tättskrifvet bref, dateradt den 17 Oktober, samtala med en af sina forna krigskamrater i olyckan , nämligen den som han alltid höll mäst af: G. W. Palm. Några utdrag ur detta bref till Broder Palmerstone > kunna måla de erfarenheter han gjort, de stämningar och tankar, som vid denna tid behärskade honom:

BÅTAR I MÅNSKEN.

Svartkritsteckning. Tillhör D:r W. Bergsten, Norrköping.

»Tusende gånger tänker jag på inina gamla vänner hemma i det kalla men wänliga Swerge, och önskar mig på många mina ensliga stunder tillbaka till ett land, där åtminstone wänskapen förljufvade mången stund af wår glada fast oroliga lefnad i Stockholm — ofta har jag under min resa, då jag hänförd af naturskönheter, eller då jag lycklig i känslan af att andas det fria lifvet på en resa, önskat hos mig någon af mina i Sverge qvarlemnade wänner. .. Allesammans! ligger ni ännu i fejd med konstföreningen, som troligen ännu fortfar att despotiskt utsträcka sin spira öfver er — Jag är glad att vara utom området för dess magt, och ännu gladare att ej behöfva söka dess beskydd — Den har gjort mycket för mig, ochjag blir densamma derföre i ständig förbindelse, men jag skattar mig lycklig att ej mer behöfva den .... Mitt vistande i Töplitz var förenad med de mest pittoreska utfarter till kringliggande nejder, som äro i alla afseenden egnadc att lifva en

målares fantasi .... Af baden blef jag betydligt förbättrad, men öfverallt följer mig en fördömd otur, så äfven nu; jag fick

efter någon tid en förkylning, som afbröt min kur och höll mig inne 3:ne weckor, efter hvilken tid den kalla hösten ej tillät någon widare fortsättning af baden — Jag hade således blott till hälften nytta af min resa och mina förstörda pengar — har likwäl ännu så mycket qvar deraf att jag med wåren, om det behöfs, kan göra en ny wallfart till de heliga baden — emellertid ämnar jag öfver wintren qvarblifva i Berlin — fördelacktigt, så väl derföre, att jag är på ett ställe där de skickligaste ögon-Läkare finnes, som också derföre att jag här förtjenar jag kan gerna säga 3:ne gånger så mycket som i Stockholm — och utan att vara beroende af de nycker och de stora fordringar, som utmärker konstf. hemma — Får jag fortwarande behålla mina ögon friska hoppas jag i winter kunna betala mina skulder hemma i Sverge, samt »lefva efter sitt stånd > i

Berlin. — Jag har arbeten bestälda af en härvarande konsthandlare, som åter i sin ordning gör sig winst derpå och lemnar

mig alltid ett säkert ställe där jag kan afyttra mina arbeten — här betalas med guld — jag önskar blott att någon

af Kamraterna hvilkas talang vore temmeligen afgord här i bredd med mig kunde försöka sin lycka — Berlin är rikt och måleriet hör här till förnämsta tonen — Den största Konstexposition jag nånsin sett ådrager sig för närwarande hela Berlins uppmärksamhet — Taflor från alla håll — Paris — Munchen — Diisseldorf m. fl. gifver oss den rikaste njutning och

LANDSKAP MED VALLGOSSE. Oljemålning 1837. Heleneborg.

ett begrepp om den franska målareskolan — Jag har äfven 4 smärre Taflor där, som oförtjent blifvit mycket omtyckta; de äro redan sålda för 70 Thaier eller omkring 210 R. Svensk. — Modet är här att på en sådan exposition bortsälja sina Taflor .... För närvarande mår jag bra, utom med den skilnad, att jag i 3:ne veckor måste hålla mig inne och dricka en slags Dekokt, som jag af härwarande skicklige ögon Läkaren Proffessor Junchen blifvit ordinerad .... Stoppa igen truten på dina gamla Björnar och kom hit, jag är öfvertygad derom att du skulle här förtjena mera än i Sverge — Huru är icke allting helt annorlunda än man sagt oss — till och med så att jag icke ens vågat tänka detsamma så bra i detta afseende.»

1 Berlin stannade Wickenberg omkring ett år, hvarunder han enligt Adlersparres intyg flitigt studerade dervarande konstalster och med förkärlek slöt sig till Holländska skolans arbeten . Samme sagesman intygar, att »konsthandlare Gropius blef en ifrig afnämare af hans små taflor och detta beredde verkställigheten af en länge önskad resa till Paris».

Af Wickenbergs taflor från Berlinvistelsen har jag endast sett tvä. Den ena är en Vallgosse med gumse och getter, hvilken finnes i Heleneborgs galleri. Gossen och djuren äro mycket stillaoch hvilande; till venster synes en spetsig riskoja och några pilar på liknande vis som i Kustbilden från föregående är, till höger utsigt mot ett slättland med väderkvarn och sjö. Taflan, som är fint utpenslad, röjer ännu en smula osäkerhet och verkar något tam, men den har en fin grå helton och visar, att konstnären, på samma gång han fortsätter den redan i Sverige inslagna vägen mot

LÄSANDE GUMMA.

Litografi af dansken Bærentzen efter oljemålning 1837 i Leipzigs museum.

enkelhet, stillhet och sanning, går framåt i sin konst. Från samma tid stammar troligen äfven det Olof Wijks sterbhus tillhöriga landskapet med en sittande vallgubbe, hvilket jag endast känner genom fotografi. Kompositionen är liknande, med en grupp pilbuskar på ena sidan, en vid slättutsigt på den andra och vaktare och djur i stilla hvila. Denna tafla är sannolikt den Dalkarl i vall med far och getter , hvilken Adlersparre omnämner såsom målad i Tyskland.

Den andra af Wickenbergs taflor från året 1837, som jag känner af självfsyn, är ett litet mänskensstycke (grosshandl. O. Seippel i Stockholm), hvilket i kompositionen är nästan identiskt med förut nämda från 1835. Äfven här blott ett par segelbåtar vid den låga stranden, en fiskarfamilj,

som drar upp nätet ur det grunda vattnet, och en stor himmel, der fullmånens sken kämpar sig fram ur mörka skyar. Denna tafla visar tydligare än någon annan det välgörande inflytande ett allt grundligare studium af de gamle holländarne började utöfva på den unge svenske målaren. Det har kommit en större säkerhet och bredd i målningssättet, färgen har fått mera djup och must. De varmt bruna båtarne, som spegla sig i vattnet, bilda en vacker färgharmoni med den mörka luften och det dämpade månljuset med den lilla grönblå fliken af öppen himmel, och figurernas kraftiga men diskreta lokaltoner stämma väl in i den lilla fina färgkonserten. — Sin första större offentliga framgång rönte Wickenberg också under detta sitt första år utomlands. Det skedde som genremålare. Hans Läsande gumma inköptes af Leipzigs museum och lär där hafva blifvit ett af de mest omtyckta och afkopierade konstverken. Jag känner ej originalet, men i Wickenbergs-Album 1847 finnes en ypperlig litografi af detsamma från Bærentzens institut i Köpenhamn. Bildenspopularitet är lätt att förstå. Omgifven af katt, kaffekanna och stickstrumpa, alltså många vigtiga trefnadsingredienser, sitter den lilla prydliga och vänliga gumman i bindmössa och glasögon läsande i sin bibel med en ganska road min. Öfver det hela ligger en stämning af frid, förnöjsamhet och snygghet, och man får intryck af värklig hemtrefnad. I sin älskvärda

harmlöshet och söndagston förefaller denna gumma att vara i slägt med den samtida Berlinermålaren Eduard Meyerheims genrefigurer.

Det var väl förberedd, som Wickenberg drog ästad till sina drömmars mål, den europeiska konstens hjärtpunkt. Där lågo stora och lysande segrar och väntade på honom, men i deras släptåg följde blott alltför hastigt Sorg och Död.

KREATUR.

Blyertsteckning. Tillhör Generalkonsul Heilborn, Djursholm.

Till Paris anlände Wickenberg i slutet af September 1837. Han säger nämligen i ett bref till sin far af den 28 November samma år, att han nu vistats »nära omkring 10 veckor» i Paris. Världsstaden gjorde ett öfverväldigande intryck på honom:

• Om man kunde tänka sig den himmelskriande skillnad mellan hågkomsten af Malmö och hvad man der omgifves af, med det, som för närvarande utgör platsen för min verkningskrets, Pappa skulle i sanning häpna öfver hur menniskor

äro sig olika och huru verlden är underbar — att vilja försöka skildra hvad jag här ser och hör, vore ett vanvett, ty någon föreställning derom är omöjlig — jag tiger derför om Paris och säger blott att den som sedt Paris, vet hvad menniskan är, förmår, men derför icke hvad den bör vara.» För öfrigt berättar han, att han är tillsammans med landsmän alla dar, mår bra och fröjdar sig öfver att kunna arbeta samt tillägger: »Jag har mycket att göra och min framgång i konst etc. är i tilltagande i samma mån jag rigtar min erfarenhet i konstväg. Jag har flera beställningar från Berlin, utom dess hvart jag vänder mig får jag mina arbeten betalta — således: helsa och ingen nöd och det är det bästa.»

WICKENBERG I SIN ATELIER. Litografi efter samtida teckning.

Bland de landsmän, hvilka Wickenberg träffade i Paris, befann sig äfven författaren grefve C. A. Adlersparre (Albano»), hvars verser äfo tomma säpbubblor, som spegla solen Tegnér, men som på prosa är en rätt talangfull skriftställare, i synnerhet i sina Anteckningar om bortgångna samtida , hvilka äro både varmt, enkelt och lifligt skrifna, fastän reflexionerna ibland väl mycket imitera Atterboms graciöst idealiserande manér. Med denne greflige skalde-yngling slöt Wickenberg en förtrolig vänskap, som synes ha varit grundad pä verklig sympati och själs-frändskap. Sedan de en gäng blifvit bekanta träffadesde nästan dagligen. Albano, som skrifvit Wickenbergs biografi en gång redan under hans lifstid (Läsning i blandade ämnen 1840) och två gånger efter hans död (i Wickenberg-Album 1847—48 och Anteckningar om bortgångna samtida 1859) berättar, att de första gången råkades på hösten 1837 i Louvre. Albano befann sig i sällskap med målaren Olof Johan Södf.rmark, då de båda

FÖRFATTAREN OREFVE C. A. ADLERSPARRE (»ALBANO»). Oljemålning 1837. / Nationalmuseum, Förrådet.

herrarne fingo se sekreteraren vid svenska ambassaden Georg Blumms trinda skepnad i sällskap med en ung man af medelmåttig och spenslig kroppsgestalt framför en solnedgång af Claude Lorrain. Landsmännen gjorde bekantskap med nykomlingen, som befans vara Wickenberg. Alla fyra företogo nu en rond i galleriet, hvarunder Wickenberg frapperade Albano genom säkerheten och klarheten i sina omdömen om konst:»Jag har aldrig förr eller sedan hört en konstdomare så fördomsfritt, öppet och djerft uttala en öfvertygelse som Wickenberg. Bland annat sade han om en beprisad tafla af David: 'det är konst, men ej natur'. Af de målningar, som denna gång mäst anslogo honom, voro en holländsk interieur jemte en Silenus af Rubens. 'Ja, se Rubens, det är ändå mästaren för alla', yttrade han triumferande. Denna smak skulle dock längre fram erhålla en ändrad riktning. Det som frapperade mig var, att la belle Jardiniére af Raphael knappt af honom uppfångade en blick. 'Det der är slisk och sötsaker, är coquetteri och ger ej något fullständigt begrepp om Raphael', voro vid ett annat tillfälle hans ord om denna målning.»

Därefter följdes sällskapet åt till Pestels restaurant, där middag intogs i sällskap med Franz Winter-halter. Denne

för sin ytlighet och sentimentalitet af nutiden så föga uppskattade porträttör tycks ha utmärkt sig för en stor personlig älskvärdhet och blef mycket omtyckt af de svenska konstnärerna ’j. Enligt Albanos uppgift skall äfven mellan Wickenberg och Winterhalter en själafrändskap uppstått.

Då Wickenberg, som bodde > 3 trappor upp i en anspråkslös kammare på Rue S. Honoré , under måltiden kom att vidröra sina bekymmer för att finna en bostad, som på samma gång kunde vara atelier, utbrast den alltid så hjälpsamme, godhjärtade Söder-porträtt af wickenberg. mark: »den saken är lätt hjelpt, herrn skall få arbeta

, i min atelier, som är belägen in på gården till det

Blyertsntmng af Hugo Leffler. Tillhör Generalkonsul r &

Heiiborn, Djursholm. hus vännen Blumm bebor, rue d'Anjou St. Honoré;

rummet är väl ej stort, men vi få maka åt oss. Herrn är välkommen i morgon, och träffar der löjtnant Berger.

Följande morgon infann sig Wickenberg hos den vänlige farbrodern och började måla en liten genretafla med tyskt motiv.

Här på Södermarks atelier var det också konstnären utförde den tafla, som först gjorde hans namn bekant i Paris. Biografen i Litografiskt Allehanda anför ur ett bref från Wickenberg till Palm, som då var i Dresden, konstnärens egen berättelse om taflans upprinnelse. I början hade allting gått omkring» för Wickenberg i Paris och endast småningom kunde han sansa sig. >Då sedan det frustande lifvet omkring honom en tid beherrskat alla hans tankar, kom som en sabbats-afton för hans själ minnet af hans fädernesland med syner från de isbelagda sjöarna, de snöhöljda skogarna och det folk som lefver uppi denna natur. I Paris ännu under den varma årstiden (det var hos Södermark, som välvilligt upplåtit sin atelier åt honom) satte han sig ned att måla — ett svenskt vinterlandskap.

Salongen 1838 tillstundade, och Wickenberg arbetade af alla krafter. Han lyckades också blifva färdig i tid och lämnade upp till Louvre dels sitt stora vinterlandskap, dels ett mindre genrestycke. Det förra gjorde lycka. Wilhelm Wohlfart har i ett minnestal öfver Wickenberg på ett dramatiskt lifligt sätt berättat om den stora framgången:

»Bland denna legion konstnärer, alla eldade af samma begär, att här vinna ett namn, — bland tusenden af taflor, öfver hvilka juryns domslut vexlat mellan admis och refusé, hade äfven inlemnats en, under hvars noggranna pröfning juryn kunde ansetts hafva utropat: ’En voilå quelque chose de nouveaul’ Icke något af dessa evinnerliga 'Sebastianor och Magdalenor’, icke af dessa tråkiga 'allegorier', hvarken 'Souvenirs de 1’Orienl’ eller 'de la Grande Armée’ eller ’sctncs de la vie privdc’, intet af allt hvad man vanligen väntar sig, som hvilopunkter bland denna svärm 'porträtter af uppstädade och fejade Bourgeois’ i alla möjliga formater, — nej! Men hvad föreställde denna tafla? — och liksom frysande vid anblicken af denna isiga, dimmiga ton, frågade man hvarandra, hvar finnes en sådan natur? I fullkomlig okunnighet om den seger, han vunnit, afvaktade konstnären expositionens öppnande för allmänheten. I sällskap med några landsmän följde han den böljande folkströmmen uppför den stora trappan. Hans hjärta slog, af franska språket förstod han tydligt »adans» och »nt/usd»;— ettdera måste det vara! Hans blick far

é

') Se t. ex. ett bref från Wahlbom till Wetterling (Paris den 10 December 1838): »Jag har blifvit bekant med en utmärkt målare Winterhalter, med hvilken Södermark var mycket lierad under hans vistande i Paris; det är en dugtig Artist och en utmärkt hygglig karl, en rigtig hjertans gubbe.»oroligt kring galleriernas fullsatta väggar, — men där borta, iivilken trängsel! man kan ej komina närmare, en queue måste bildas för att upprätthålla ordningen. Ett sorl af beundran höres: »allons voir ce Vic-en bairI > I ett sådant ögonblick, hvem förmår skildra hvad som föregick i konstnärns själ? I sådana stunder framstår minnet af genomgångna strider och försakelser som lifligast; då tänkte han säkert på gamla Sverige, sine anhörige och vänner. Här stod han ensam, fast hyllad och kompli-menterad af obekanta, på ett främmande språk: tusen olika blickar, välviljans, beundrans, afundens,

mötte honom ifrån alla håll. Men Wickenbergs lycka var afgjord; nu gick det lätt från seger till seger.)

Själf berättar Wickenberg på ett mera lugnt sätt om sin framgång i ett bref af den 2:dre Mars till Adlersparre, som afrest till Rom. Han säger, att hans stora tafla ej tog sig illa ut, placerad, som den var, bland de bästa i god dager; redan andra dagen efter utställningens öppnande hade köpare till densamma infunnit sig. Konstföreningen hade förvärfvat densamma för 1,500 francs.

»Jag har i följd deraf ’, tillägger han, »friskt kurage, och målar och suddar af alla krafter — Ännu har jag ofta

besök af liebhabrar på min tafla, hvilka beklaga sig ha kommit för sent — jag har snart nya färdiga att trösta dem med

tillfölje af allt detta har jag nu flera beställningar, och skulle det lyckas mig att göra mig något namn, är min framtid i

detta afseende rätt leende — att hafva lyckan blifva bemärkt vid sidan af redan kända artisters arbeten, är en triumf,

och att bland ett antal af flera tusen taflor bli efterfrågad är ändå mer — jag är glad att kunna säga, att bland alla svenska artister som varit i Paris, har detta ännu icke händt — Detta allt låter som om jag ville hålla loftal öfver mig sjelf — men min tanka och omdöme om min ståndpunkt i konsten är grundad på ett relativt bedömmande, som tydligen visar mig dess långa afstånd från målet — ett medvetande om ännu många oafslöjade svårigheter, hvilka blott med tiden och ökad erfarenhet kunna öfvervinnas.»

Längre fram på våren, den 12 maj, belönades Wickenbergs vinterstycke, hvilket vid utlott-ningen vans af Aguada, markis de las Marismas, en bekant konstälskare i Paris, med en guldmedalj, och det glunkades om, att kung Ludvig Filip förtjust stannat inför taflan och yttrat: »Ingen kan bättre intyga denna taflas sanning än jag som själf varit i Norden och pröfvat dess vinter.»

Det gick värkligen nu från seger till seger i stigande crescendo för Wickenberg. På hösten den 17 oktober skref han till Adlersparre, att staden Arras till sitt museum köpt en liten tafla af honom för 700 fr. och sade sig vara flitig och allvarsamt hafva föresatt sig att göra uppseende på nästa exposition. Det lyckades. Hans »Vinterfisket» belönades med stora guldmedaljen och köptes af bankiren Hottinger för 2,000 fr. En replik af taflan afgick till Rouens konstakademi och medaljerades där, en annan, i mindre skala, till Leipzig. Både den franska och den tyska kritiken strödde blommor1). Äfven det gamla hemlandet glömde ej sin son. Svenska konstakademien, som den 3 mars 1838 ihågkommit Wickenberg med det (äfven af Wahlbom sökta) Ribbingska stipendiet, valde honom den 14 Februari 1839 enhälligt till agré och tilldelade honom den 1 Juni s. å. den efter Södermark lediga resepensionen å 2,200 riksdaler årligen att uppbäras i 3 års tid2). Följande år i Juli, skrifver Wickenberg, till sin far, at han skickat till Sverige en af drottningen beställd tafla (det stora vinterlandskapet, som nu fins i Nationalmuseum). Vid salongerna 1841 och 1842 når den unge svenske konstnärens framgång sin kulmen och hans rykte blir europeiskt. Det förstnämda året köpte Ludvig Filip ett stort vinterstycke af honom till Luxembourg-samlingen, och en stor guldmedalj tilldelades ännu en gång taflans mästare. På dessa utmärkelser följde år 1842 franska hederslegionen och svenska vasaorden. Men låtom oss af Wickenbergs egna bref höra, med hvilken sinnesstämning han mottog erkännanden och utmärkelser. Till Palm skrifver han 1841 i Oktober: »Jag behöfver icke säga dig att i konstväg har den framgång jag rönt öfverstigit mina djerfvaste drömmar, ty detta vet du redan — också har inga ansträngningar i den vägen sparats, ty jag har på senare åren arbetat mycket.» Samma år skrifver han till sin far följande:

»Detta års exposition har varit min triumf och Parisertidningarna hafva basunat beröm öfver mina arbeten åt alla håll, en af mina 2:ne taflor är köpt af kungen (Ludvik Philip) för 4,000 fr. och är placerad i hans galleri på slottet — Jag har nu lyckan att räknas bland Frankrikes målare af första ordningen och namnet Wickenberg, som man här skrifver dels rigtigt dels galet såsom Vickenberg, Winkenberg, Wickembourg etc. är bekant för hvar och en som intresserar sig för konst —»

Om 1842 års triumfer berättar han för sin far, att han på salongen haft »tvenne öfverallt omtalta taflor» och säger,

att han känner sig generad af Complimenter från alla håll», hvarefter han fortsätter:

»Jag vill nu tala om att jag blifvit utnämd till riddare af Herderslegionen och att jag troligen snart från Sverige får en utnämning till Riddare af Vasa eller Nordstjerne Orden, en utmärkelse som hittills ingen svensk artist fått på sin lott,

') Se vidlyftiga utdrag ur tidningsrecensioner i Paris, Weimar och Leipzig meddelade af Adlersparre.

2) Stipendiet å 300 kr. lämnade W. åt sin fader. Af resepensionen fick denne 400 rdr årligen, och, när pensionen tog slut 1842, då W. ej begärde någon förlängning af densamma, enär, som han sade, »andra af hans medbröder behöfde den bättre», erhöll fadern fortfarande samma summa af sonen, som dessutom ofta lät åtskilliga förstärkningar af årsapanaget dugga.åtminstone har ännu ingen konstnär i Sverige burit Heders Legions-korset, detta är mig naturligtvis till stor nytta utan att tala om hedern i synnerhet som jag ännu ej har 30 år (fastän de ej äro långt borta) och kan deraf profitera i alla möjliga hänseenden emedan sådant är en recommendation som öppnar mig väg öfver alt där jag har lust att visa mig. — Detta är en nyhet som bör glädja er alla och jag hoppas pappa tager sig en toddi på den saken och sjunger lefve Carl Johan och Ludvik Philip — hvad den förre beträffar så tror jag att vi vänta dermed tills jag fått utnämningen i händerna. — En af mina taflor som jag haft på expositionen är såld till en Banquier för 4,000 fr. en annan är ämnad att skickas till Sverige fram på hösten.»

Gubben Wickenberg kunde snart taga sig en toddy äfven till Karl Johans ära, och det på själfva julafton, ty då anlände ett bref från sonen, i hvilket denne berättade, att han haft besök af svenske ministern i Paris, som till honom å konungens vägnar öfverlämnat Vasa-orden. Den svenske konungen hade förutom det stora vinterlandskap, som 1840 införlifvades med drottning Desiderias samling, af konstnären förvärfvat det likaledes nu i Nationalmuseum befintliga stora månskensstycket från 1841, hvilka båda taflor betaltes med 1,000 rdr hvardera.

VINTERSTYCKE.

Litografi af Deroy efier oljemålning 1841, inköpt af Ludvig Filip.

Svenska konstakademien valde honom till sin ledamot den 20 Dec. 1842. Wickenberg hade nu kommit på grön kvist och kunde, som han sagt en gång till Palm, »både betala sina skulder hemma i Sverige och lefva efter sitt stånd >. Han skaffade sig redan 1838 en förträffligt inrättad

atelier med därtill hörande 3 rum och beskrifver sin nya bostad i ett bref till Adlersparre:

En gång ankommen till Paris har du blott att efterfråga rue de la Bienfaisance N:o S, som du finner i trakten af rue d'Anjou; ett nyp på klocksträngen och en sneögd 'madame' öppnar porten till Apollohelgedomen. Du kommer först till en liten torntrappa, som förer till en terrass, hvarifrån du har utsigten öfver ett torg, der man fordomdags kastade döda

hundar och kattor, men numera förvandlad i en öppen plats med trän. Efter att ha kastat en flyktig blick på vuen af tusende

skorstenar, som förlora sig i lointainen, inträder du i målarens förmak, snyggt men anspråkslöst möbleradt. Derifrån förer en liten krökt trappa till ateliern; der, bakom en förfärligt stor tafla, inkrupen i en blårandig nattrock och lappskor finner du Pelle, som kastar penslar och palett under bordet, då den efterlängtade Apollo-sonen inträder.»

Följande år i Juli berättar han för samma vän, att han > altsen Mars månad till dato arbetat som en åkarhäst, kluddat samman nära 6,000 fr., hvaraf likväl hälften äro lyckligtvis uppätna, sparaä e] vår svaga sida, men hvem vägar kalla oss slosare . I hans ekonomiska situation ger ett bref i Juli 1840 till fadern en ganska god inblick. Han säger, att lifvet i det dyra Paris under närvarande omständigheter d. v. s. alltid som ungkarl» kostar honom »oberäknadt resor etc.ts 4,000 fr. årligen, en summa, för hvilken han anser, att man i Sverige kunde lefva som > en Prince . Paris utöfvade redan från början sin egendomliga trollmakt öfver Wickenberg, ingaf honom på en gång tjusning och afsmak. Redan 1839 är han tämligen på det klara med, att hans hufvudsäte , som han skrifver

till fadern, för framtiden blir här, ty >: egentliga hemmet är der lyckan blomstrar för oss». Han gläder sig öfver det milda klimatet, öfver att våren kommer så tidigt, redan i Mars som 1839 eller t. o. m. ännu tidigare som 1842. Detta år skrifver han i Februari, att solen skiner så vänligt som i Maj och träden knoppas i trädgården som är framför mina fönster, hvarifrån jag äfven har utsigt öfver en del af Paris och ser på afstånd Vendöm Collonnen med Napoleons staty och litet längre bort Pantheon och Notredame . Och därpå följer en liten skildring, som i lifliga, raskt målande drag ger kvintessensen af en vårstämning i Paris med allt dess fradgande skum på ytan och all dess mörka bottensats:

»En vacker vårdag som i dag äro alla promenader och offentliga platser uppfyllda med folk och vagnar, ty då kryper fram i solen allt som har ben och kan gå och då lyser det öfverallt af eleganta toiletter och equipager af alla färger och alla anleten lyser glada i solskenet och färgen återkommer på kinden, bleknad af fatiger, arbete, nattvak, dans, nöjen och debaucher under vintern. — Paris är en besynnerlig sammansättning af godt och ondt, eländigt och stort, skönt och fult, och besynnerligt, alla som varit här, önskar sig mången gång tillbaka till Paris.»

En annan gång heter det i bref till Adlersparre i Juli 1839:

»Paris med sin af otukt förpästade luft är mig odräglig, lättsinnighet, egennytta, behagsjuka och politik står skrifvet på hvarje panna, luften uphettad af solsken och skorstensrök, gator och gränder fulla af pack och åkare (du känner min kärlek för åkare) med ett ord Paris så lockande som Sirensång och söfvande som Opium under vintren är om sommaren ej bättre än Daniels lejonkula.»

Utan att på något sätt vara asket, lefde Wickenberg i det stora hela, som han själf skref till gubben i Malmö, > ett stilla och ordentligt lif midt i nöjenas och frestelsernas hufvudstad . Till Adlersparre skrifver han på liknande vis i Oktober 1838:

»Omgifven af narrverk och så kallade nöjen på alla sidor, lefver jag dock ganska förnuftigt dels af liknöjdhet för många af dessa nöjen, dels derför att alt är för mycket och litet är nog, och alltid (eller om du så vill) nu, med afseende på den visa maximen att hålla sig inom sina tillgångar. Italienska Operan är det enda, som jag ej kan försaka... 1 går var jag där och såg för fjerde gången Sömngångerskan, Parsiani var excellent, Rubini narrade tårar i mina ögon, men jag sväljde dem visligen fastän de voro salta. Du måste mycket sakna detta nöje, som en tid var oss ett ämne för så väl disputer som skämt... jag borde berätta dig nytt, men hvad vet jag om verlden, sitter hemma hela dagen hopkrupen vid stafflien, går blott ut för att äta, gör en rond i Palai Royal eller på Boulevarderna, går hem kl. 8—9, klinkar på ett gammalt forte piano, drar ett och annat drag på fiolen, röker tobak och drömmer om framtiden tills jag somnar.»

Från sitt trägna stafflisittande och den dåliga atmosfer, som man andas i alla stora städer rekreerade konstnären sig äfven genom kortare resor. Om somrarne brukade han ligga vid någon af hafsbadorterna i Normandie, Dieppe eller vanligen Trouville för att bada och lata sig han var där åtminstone 1838, 1839, 1841 och 1842 — och lifvet där gjorde honom mycket godt. »Också mår jag väl som en fisk», skrifver han till hemmet i Augusti 1839, »äter, dricker och solar mig och är så betagen af lättja att jag tycker det är ansträngning att skrifva. Tiden är också upptagen af promenader, landtpartier, dans, musik och andra galenskaper». 1842 synes Wickenberg särskildt ha haft det trefligt i Trouville genom sin bekantskap med en engelsk familj, med hvilken han »alla dar tillbringade ett mycket angenämt och roligt lif .

Till Belgien och Holland, som han genomfor ända till Amsterdam, gjorde han på 3 veckor

från medio af Juli 1839 en resa, om hvilken han till fadren säger, att den var »helt och hållet en

konstresa och beräknad för nytta och hvila men dyrt som fan . För Adlersparre skildrade han strax innan han for, de konstnjutningar som väntade honom i Teniers, Ostades, Rubens och van Dycks fädernesland : »Jag skall då röka tobak med Tenier, dansa med Ostade, njuta af Rubens

och förflytta mig till medeltiden och dess riddaranda med van Dyck». 1 Bretagne gjorde han en

tur 1841 och till London på sommaren 1843 en liten utflykt på tre veckor i sällskap med flera landsmän.

Det var ett gladt och omväxlande lif, kan det tyckas, och dock var det enformigt nog i sin stränga arbetsamhet och ofta äfven dystert nog. Ständigt och jämt spelade den gamla ögonsjuk domen Wickenberg »förbannade spratt» och »förgiftade all glädje» för honom. Så godt som hvarjeår bröt sjukdomen upp och hindrade honom i månader att arbeta. Både i hans egna och hans kamraters bref finner man ofta notiser om Wickenbergs besvärliga ögonsjuka. Så skrifver t. ex. Wahlbom från Paris 1843 till Wetterling: »Wickenberg har varit sjuk i ögonen hela vintern; han har nu först på en åtta dagar börjat gå ut litet och har ej kunnat arbeta under hela tiden. Det är synd, ty han gör rätt vackra saker!» En sentimental melankoli tar sig också ofta uttryck i den firade målarens bref, han säger, att han kunde skrifva »hela sidor af sorgliga reflexioner» och klagar öfver >en medfödd böjelse för sjuklighet och sensibilité i sinnelaget», men i nästa stund söker han med ungdomlig käckhet kasta bort de dystra tankarna och åter glädja sig åt lifvet. Ibland lyckas det, men ibland vill det rakt inte gå. Den ständiga sjukligheten gör honom också relativt likgiltig för de yttre framgångarna och han skrifver en gång till Adlersparre: »Ofta förundrar jag mig öfver min likgiltighet för lyckans smekningar', men han tillägger omedelbart, liksom aningsfullt: i sanning jag fruktar hennes vrede». Han är också rädd för att, om det också blott gäller en resa, göra upp projekter, som »litet nog kan göra om intet». Hur ofta tänkte han ej på att åter besöka sitt fädernesland, »det gamla redliga gästfria Norden»! År 1843 på sommaren var det nära, att han rest. Hans plan var att tillbringa ett helt år i Sverige från en sommar öfver hela vintern till nästa sommar. Han gladde sig i tankarna åt att få träffa fadern och syskonen och roa sig med dem bl. a. med en tripp till Köpenhamn; han skulle då gifva sig mera tid än sist han var hemma (d. v. s. före utresan till Frankrike 1837); »min ställning var då-, säger han, »ännu ej särdeles trygg och min resa till Paris ett lotterispel. Men numera sedan äfventyret lyckats och jag tryggare och med mera förtroende kan blicka in i det närvarande och vänta på framtiden, så äro vi lugnare och kunna också roa oss vid tillfälle». Men det är som om en inre röst sade honom, att han icke skulle få någon lång framtid att räkna på. Han afbryter de glada luftslotten tvärt: »Men nog härom, låtom oss ej göra projecter, som om de misslyckas altid äro ledsamma och likna angenäma drömmar som vid uppvaknandet qvarlemnar blott en obehaglig känsla af saknad, fastän det blott varit en dröm och således en sak som aldrig existerat — ett project är ju blott en dröm, någongång slår det in, jag vill hoppas det skall så göra för oss». Men projektet kom aldrig till utförande. Det var samma år olyckan, som länge legat på lur, på allvar bröt in öfver hans lif. Men innan vi följa honom på hans allt snabbare stig mot döden, vilja vi skärskåda hans konstnärskap i dess fullmognad.

Den utveckling Wickenberg tog som konstnär är, som redan i korthet blifvit antydt, ingalunda en enstaka företeelse utan ingår som en bölja i en hel strömning i den europeiska konsten. Engelsmannen Constable, norrmannen Johan Christian Dahl, som verkade i Dresden, tyskar som Biirkel m. fl., fransmän som De la Berge o. a., äfven åtskilliga moderna holländare såsom Schelf-

SAVOYARDOOSSE.

Blyertsteckning 1840. Första bladet i en af Albano-Adlersparre till Lunds universitets bibliotek 1841 skänkt samling af 23 handteckningar af svenska mästare.hout1) o. a., höra till samma öfvergångsskede, närmandet till naturen genom inspiration af de gamla nederländarne. Somliga af dessa konstnärer — så Constable och fransmännen — gingo längre än Wickenberg, kommo naturen mera direkt nära, kunde mera glömma galleristudierna, och stå därför närmare det moderna »intima landskapet», som just på 1830-talet växte upp med Fontainebleauskolan. Andra voro ej så begåfvade som Wickenberg och nå honom ej i rent konstnärlig verkan. Man blir», säger Nordensvan, i gallerier förvånad öfver att finna ganska typiskt Wickenbergska landskap målade af holländska mästare före Wickenberg», men hans stora betydelse i den svenska konstens historia såsom, en förebådare af ett modernare landskap med en mera fritt utlöst stämning erkännes också af samme författare, då han säger »att Wickenberg som stämningsmålare står betydligt framom sina landsmän».

Som hvarje äkta konstnär tog Wickenberg självfva naturstudierna med det största allvar. Naturen i dess enkelhet och sanning var självfva ledstjärnan äfven för hans konst, det ser man af några yttranden, som röja, att han under sitt trägna arbete tänkt sig grundligt in i konstens väsen. »I all konst», skrifver han i Oktober 1838 till Adlersparre, »ligger det sköna i det enkla, det är derför ej sagt att det enkla är skönt men sanning i det enkla är skönhet. Jag läser derför hälldre Tegnér än Stagnelius, ty den förre gifver sin tanke enklare form än den sednare .

Samma år i Juli uttrycker han för vännen den längtan han känner att från »det stormande, oroliga lif», som omger honom, gästa Adlersparre på hans Gustafsvik: »Gemensamt skulle vi njuta naturens lif, som ensamt förmår väcka och underhålla den moraliska och intellectuela delen af vår varelse — naturen, äfven i vårt alfversamma Norden väcker dock idéer och känslor som sofva vid konstens njutning, äfven om Rubini eller Raphael äro dess tolkare». I ett bref till sin gamle välgörare, öfverste Anckar-svärd d. 10 Juni 1843 betonar han ännu en gång å propos de unga svenska artisternas > ressjuka naturstudiets företräde framför galleribesöken: »Den praktiska utvecklingen af egna gåfvor fordrar ett långt och träget arbete efter naturen, som är vida nyttigare än att på resor i flygande fart genomse gallerier och expositioner . Wickenbergs yttrande från Nizza 1844 till Palm, citeradt ofvan-för i annat sammanhang (sid. 22), går i samma riktning.

Men klarare än alla ord visar en liten anekdot, som Adlersparre berättar om sin vän, hur realismen gått denne i blodet och genomsyrat hela hans väsen:

> I det Iefvande ville Wickenberg finna poäsi, och han fann den. Hur mången gång under våra promenader stannade han ej och bad mig betrakta föremål, som mig syntes utan allt värde att fästa sig vid. Det kom sig deraf, att han sjelf var rik på kärlek till allt skapadt. Serskildt påminner jag mig hur han en dag blef förtjust uti en liten åsna, som kom in till staden med grönsaker. Genast togs ritboken fram och nu aftecknades djuret jemte dess pådrifvare. Medan detta skedde tillfrågades jag flera gånger om jag ej tyckte att åsnan såg pikant och småtreflig ut, om hon ej var ett litet ideal af snusförnuftighet, om hon ej som helgjuten skapelse öfverträffade alla konstverk o. s. v., och då jag åt dessa utgjutelser svarade med ett gapskratt, återtog Wickenberg, synbart misslynt: ’Skilnaden oss emellan är: att du vill konst och jag natur, men jag skall säga dig att det ligger mera naturligt lif i denna åsnas blick, än i de tårdränkta ögonen på dina beprisade madonnor af Carlo Dolce, och långt mera naturlig gratie i hennes små fina ben och deras rörelser, än i Fanny Elslers ben och piruetter’.»

Talar ej ur denna lilla episod en kärlek till allt Iefvande lika varm och stark som hos någonsin en modern realist?

En närmare granskning af Wickenbergs arbeten från hans blomstringstid visar också, att de röja på samma gång som galleristudier en frisk, liffull naturiakttagelse.

Tyvärr har jag ej hunnit taga kännedom om konstnärens talrika i utlandet spridda arbeten. Sådana finnas utom i Frankrike och tyska städer såsom Leipzig och i Städelska Institutet i Frankfurt (medd. af bokförl. Wahlström), äfven i själfva Holland i Six’ska galleriet i Amsterdam (medd. af docenten A. Hahr). De i Sverige förvarade målningarna af Wickenberg från hans mästaretid torde emellertid, i synnerhet då det gäller en så föga omväxlingsrik konstnär, erbjuda ett tillräckligt material för ett rättvist bedömande af hans konstnärskap.

') Docenten A. Hahr har benäget meddelat mig, att en stor likhet förefinnes mellan Wickenbergs och Schelfhouts arbeten. Själf har jag ej sett något verk af Schelfhout. G. Nordensvan i -Nittonde århundradets konst- (sid. 180) påpekar äfven Wickenbergs stora likhet både i sätt att se och att måla med Schelfhout äfvensom den äldre Bakhuisen. Min vän d:r G. Göthe, som gjort liknande iakttagelser, anser emellertid Wickenberg som konstnär stå öfver dessa senholländska själsfränder.Från det år, då Wickenberg först väckte uppseende i Paris, 1838, äger Sverige åtminstone två målningar af hans hand, ett landskap och ett genrestycke, båda inköpta af Konstföreningen s å , där de vunnos, det förra af stadsmäklare Weylandt, det senare af drottning Desideria

KREATUR 1 ETT LANDSKAP. Oljemålning 1838. 1 Nationalmuseum.

Landskapet, hvilket nu befinner sig i Nationalmuseum, är ett litet kreatursstycke med en stående hvit- och rödbrokig tjur sedd i profil, framför honom en liggande svart-hvit ko samt något i bakgrunden en get med sin killing i ett slättlandskap med en ljus gråhvit himmel och blå lointain. Det är ett synnerligen vackert litet stycke i Paul Potters art med en frisk och nobel silfverton, god

FRANSYSK FAMILJESCEN.

Oljemålning 1838. H. M. Konungens samling å Stockholms slott.< -2luft och väl tecknade djur. Vid en jämförelse med vallgossen från föregående år i Heleneborgs galleri, hvilken ännu är rätt tamt och petigt utförd, ser man tydligt, hvilka stora framsteg i kraft och säkerhet målaren gjort.

Genre-stycket, kalladt Fransysk familjescen, befinner sig ännu på Stockholms slott (Drottningens skrifrum). Man ser ett torftigt möbleradt rum med en hemtreflig stor spis; en ung mor sitter där med ett lindebarn vid bröstet, ett par små flickor med en liten hund befinna sig bredvid och morfar, silfverhårig och belåten, fast en smula småtrumpen, röker i lugn sin pipa och sneglar på hunden. Figurerna äro utan egentligt samband uppradade bredvid hvarandra, penselföringen är rätt tunn och spetsig, men alla detaljer äro ytterst omsorgsfullt behandlade — se t. ex. gubbens förträffligt studerade händer — och färgskalan är mycket distinguerad i sin kyliga men dock mustiga ton, närmast erinrande om Teniers i denne mästares arbeten efter 1640 (t. ex. Värdshusscenen i Nationalmuseum, n:r 653). 1 den mörkt blåaktiga och bruna heltonen bildar det lilla på väggen

uppfästa pappersbladet med Napoleons bild en hvit fläck på samma sätt som Teniers och Ostade gärna bruka det i sina interiörer. Wickenbergs lilla interiör är en fridfull och lugn men något väl mycket putsad och salongsmässig bondemålning af beslägtad art med Diisseldorferskolans bilder, af hvilka dock rätt få i koloristisk charm nå densamma.

Närmast i tiden af Wickenbergs i Sverige förvarade arbeten följer hans stora holländska vinterlandskap i Nationalmuseum, utfördt i Paris 1840 och inköpt af Karl Johan följande år för 1,000 kr. Den har samma motiv som många gamla holländare, Isack van Ostade, Adrian van de Veide m. fl. ofta varierat: en isbelagd flod med några halmtäckta hyddor och risiga träd vid stränderna, skridskogängare och infrusna båtar. Men hur nytt och friskt värkar icke det gamla motivet, luften med de lätta, hvita molnen, bakom hvilka blå himmel och solljus skymta fram, den speglande fasta isytan och den upphuggna vaken med skimrande klargröna isstycken, hyddorna med sina höga tak, där snön ligger och smälter på mossans gröna sammet, den kalla stålblå lointainen, mot hvilken aftecknar sig en gående figur, som kastar en speglande strimma på isen, och så, midt i allt, den koloristiskt upplifvande gruppen med den hvita hästen, vagnen med den lysande gula halmen och menniskorna i sina drägter i rödt, brunt och grönt, hvilka äro så färgstarka och behagliga i sin diskreta brokighet. Man kan om och om igen njuta af detta friska och fina stycke, hvars stora

VÅRLANDSKAP MED KREATUR. Oljemålning 1841. I Östergötlands museum, Linköping.förtjänster särskildt förut framträdde, när midt emot i samma kabinett hängde Stäcks stora vinterlandskap »Stadsport vid Haarlem» (numera deponeradt i Lund), måladt 8 år senare, men i sin glatta, oljetrycksartade karaktär så djupt underlägset sin föregångare.

Från följande år, 1841, stammar det andra af Wickenbergs hufvudverk i Nationalmuseum, holländskt kustparti med fiskarbåtar i månsken, hvilket likaledes inköptes af konstnärens egen monark. Motivet är snarlikt det, hvilket han redan 1835 och 1837 behandlat. En grupp fiskarbåtar med tunga, våta segel ligger invid stranden med dess gröna pilbuskar och bildar en mörk silhouett mot den gråa luften, fyld af drifvande regnmoln, som nyss delvis urladdat sig och nu genomsilas af en blek fullmåne. Stillheten på den blanka vattenytan snarare framhäfves än brytes af en sakta framglidande roddbåt, hvars åra fångar vattnets silfver. Bilden verkar nästan monokrom, ty de få och ytterst diskreta lokaltonerna i brunt, brunrödt och grönt smälta nästan alldeles bort i det helas silfver.

KÄLKÅKNING.

Oljemålning 1841. Tillhör Grosshandl. Emil Österlind, Stockholm.

Som motstycke till Wickenbergs tafla hänger i museet Alfred Wahlbergs stora månskens-landskap, måladt trettio år senare. Det är ur konsthistorisk synpunkt en mycket intressant pendant, ur estetisk däremot af en något fatal verkan för den tidigare duken. Hos Wickenberg är stämningen, hur fin och sann den än må vara gifven, liksom ännu bunden i traditionens fjättrar, själfva tekniken ligger liksom ännu och drömmer, man vågar ej ännu riktigt släppa sig lös, eller rättare, man har ej nått upp till full frihet att gifva sig helt hän i stundens berusning. Men det är stor och äkta, djup och tigande stämning, och man kunde kalla taflan ett stilla preludium till Sveriges »paysage intime», en klingande silfverton, som drunknar i nattens tystnad men som förebådar de fulla och rika guldtonerna.

Med Wahlbergs månskensstycke, ett äkta »paysage intime> i Fontainebleauskolans art, är det guldet som

strömmar in i vår landskapskonst. Det är nu, sedan en mansålder gått, slut med reserven och kylan. Fullt och helt ger sig konstnären hän i månskensnattens berusande salighet. Hur fritt och suveränt penseln trollar fram allt månskenets härlighet på duken! Hur det dallrar af silfver i den fuktiga luften, af flytande guld på vattenspegeln!HOLLÄNDSKT KUSTPARTI I MÅNSKEN. Oljemålning 1841. / Nationalmuseum.Vid sidan af all denna prakt, öfverdådig, som naturens egen, synes Wickenbergs landskap nästan hårdt och blygrått, men det vore en stor orättvisa att kalla det så. Jämför det med ett månskensstycke af den äldre svenska målargenerationen t. ex. Fahlcrantz' Kalmar slott i månsken (Nationalmuseum), hvilket målades 1835, och förtjänsterna i Wickenbergs tafla skola komma till sin rätt! Fahlcrantz' månskensstycke har en liknande något hård silfverton, men i luft och helhetsverkan når det ej upp till Wickenbergs tafla, som har ett kraftigare, djupare grepp på ämnet. För sin tid är Wickenbergs tafla ett fint och nobelt, ja värkligt betydande konstverk, och det skall alltid behålla en egendomlig tjuskraft genom stämningens helgjutenhet, penselforingens kyska enkelhet och det helas litet kalla och stela förnämhet.

Ännu åtminstone tre Wickenbergstaflor från år 1841 finnas i Sverige. Det ena är ett litet landskap med boskap i Östergötlands museum, ett vårlandskap med grågröna furor af en utsökt friskhet, de andra äro vinterlandskap, båda förstklassiga. Grosshandl. Emil Österlind äger en bild

VINTERFISKE.

Oljemålning 1841, replik af tafla från 1839.

med två kälkåkande gossar, bredt målad trots det lilla formatet och med en för Wickenberg ovanlig fart i rörelsen; figurerna äro mycket Ostadeska. Professor Wulff är den lycklige ägaren till en replik, utförd detta år efter Wickenbergs berömda Vinterfisket af 1839. »En gammal fiskare med sina ungar, som fiska genom ett hål i isen» — så uppger konstnären själf motivet till denna tafla. I sanning, den är ett litet mästerverk med sin fina gråaktiga helton, de starka koloristiska anslagen i figurernas dräkter och den stilla tigande stämningen, ravissante composition tout naive et réussie» som en fransk tidning kallade den. Det är också denna bild Jules Janin nämner i sin lilla träffande karaktäristik af Wickenbergs konstnärskap:

»M. Wickenberg est un grand maitre dans l'art d'étre simple et vrai; il y a dans ses compositions une tristesse pro-fonde et bien sentie; il aime la Hollande, mais il la voit toujours, non pas comme tant de peintres Hollandais, dans la joie des cabarets ou des Kermesses, dans la fumée du tabac et dans 1'ivresse de la biére; il la voit sous côté sérieux et calme. On se rappelera longtemps ce Pécheur de l'an passé. Des pareils artistes qui ne flattent rien, pas méme la nature, sont bien rares et bien difficiles ä rencontrer.»

Ett af Wickenbergs fåtaliga genrestycken och, mig veterligt, det förnämsta i denna art af mästaren, som finnes i Sverige, är Fransysk interiör, målad 1842. Wickenberg synes själf ha ställt detta arbete synnerligen högt. Alltid mån om att till sitt fosterland då och då sända någon för sin konst representativ tafla, »hvilket kanske till någon del kan vara nyttigt för den unga uppväxandegenerationen af artister i Sverige», som han säger i bref till M. G. Anckarsvärd i Januari 1843, hade han refuserat ett anbud å 2,000 fr. för taflan i Paris för att sälja densamma till Konstföreningen (hvilken dock först efter åtskilligt krångel och missförstånd betalade ett pris af nära 1,600 fr.) och sålunda få visa i Sverige ett af sina »sednare arbeten och i en annan genre än de föregående». När man sett taflan, undrar man ej öfver konstnärens egen uppskattning af densamma. Vid en spis sitter en blind tiggargubbe med käppen och den lilla hunden mellan benen; bredvid står hans följeslagare, en liten gosse, som spelar på nyckelharpa för 3 små lyssnande flickor, medan i bakgrunden modren sysslar med köksbestyr. Kompositionen är här förträfflig, det är intet blott uppradande af figurerna som i interiören från 1838, utan den lille musikanten och hans åhörare bilda en naturlig, osökt grupperad krets, målningssättet är helt annorlunda bredt och säkert, färgskalan erinrar, liksom föregångaren, om Teniers, men är rikare och varmare än dennes mera kyliga toner. I denna lilla mörkt hållna duk råder i självfva verket en utsökt harmoni, lokaltonerna verka präktigt, med stark klang; det kraftiga klingande röda i den lilla förgrundsflickans mössa förtonar vackert och mjukt i den äldre systerns dunkelröda hufvudbonad; synnerligen vackert målad är den lille nyckelharpospelaren, som står innerst i kretsen i en mästerligt gifven halfdager. På golfvet står på Teniers' vis ett brunt stenkrus. Det hela har en äkta

Wickenbergsk stillhet och verkar ytterst musikaliskt med en mjuk och klangfull celloton. På salongen skall detta verk, exponeradt jämte en annan interiör af Wickenberg, Holländsk fiskarkoja, ha väckt en sådan liflig beundran, att en ständig kö de första dagarne bildades framför detsamma och att en svensk löjtnant, som sju gånger besökte utställningen, måste för att innan sin afresa få se taflan köpa en plats närmast barriéren.

Med detta enda verk står Wickenberg som en af genrekonstens främste mästare i Sverige, öfverlägsen de flästa af de senare Diisseldorfarna både i färgens must och berättelsens enkla

VEDKÄLKEN.

Oljemålning 1843. Tillhör Grosshandl. Edv. Cederlund, Stockholm.

naturlighet, och han intar äfven pä detta område en rangplats som en af våra tidigaste stämnings-målare. Den, som närmast påminner om honom i färg och stämning bland hans efterföljare, är L. A. Lindholm — se särskildt »En trasslig härfva» i Nationalmuseum — men fullt upp till Wickenberg når ej efterträdaren, som har svårt att frigöra sig från en viss hårdhet i färgen.

FRANSYSK INTERIÖR.

Litografi af E. Bcerentzen efter oljemålning 1842, hvilken tillhör Bankiren John Håkansson, Stockholm.

Från året 1843 finnes i Sverige tvenne arbeten af Wickenberg. Det ena är ett vinterlandskap med barn vid en vedkälke (grosshandl. Edw. Cederlund) af det vanliga solida och friska slaget, ehuru rörelsen i den dragande gossen och den påstötande flickan icke lyckats målaren; däremot är den lilla flickans uttryck, där hon vänder sig om mot hunden, förträffligt fångadt som alltid hos Wickenberg, hvilken, att döma af hans taflor, var en god barnpsykolog. Intressant är denna bild för den alldeles utprägladt blåa skugga, som faller från gossen och vedkälken på snön. Äfven i det stora vinterlandskapet från 1840, ja t. o. m. i Wickenbergs ofvan nämda ungdomsarbete af denna art ser man blåaktiga skuggor, bevis på att han ständigt med goda ögon studerade naturen, men här är skuggan t. o. m. ganska starkt blå, nästan som hos en modern impressionist.

Den andra taflan från detta år, Skottkärran, är ett sommarlandskap med en pojke, som drar en flicka och en hund i en skottkärra. Rörelsen är ovanligt väl träffad och figurerna flott utförda med en synnerlig brio, men landskapets underligt blågröna helton verkar knappast öfverty-gande och t. o. m. en smula sötaktigt.

SKOTTKÄRRAN. Oljemålning 1843. Heleneborg.

Från Wickenbergs sista period har jag blott sett en enda tafla Hvila i Göteborgs museum, målad 1845 och ofullbordad. Invid ett gammalt pilträd ser man en lastkärra, hvars körsven ligger på marken och hvilar sig, medan den frånspända hästen står på andra sidan. Bakgrunden, nästan färdig, är hållen i Wickenbergs vanliga fina grå ton och det öfriga, bredt skizzeradt, i en varm brun färg. Någon afmattning märkes ej, men det vore ej underligt, om Stäck (i bref till hans svåger bokförl. C. W. K. Gleerup från Paris 1846) hade rätt, då han om en tafla från Wickenbergs sista tid säger, att den var ej på långt när så bra» som hans »herrliga vinterstycke» i Luxembourg, ty då hade målaren länge kämpat en allt hårdare kamp mot en förhärjande sjukdom, som tog alla hans krafter, och till penslarna grep han hufvudsakligen för att skaffa bröd åt sig och åt far och systrar i Malmö. Hvem kan då undra att handen och ögonen — de ständigt sjuka ögonen — voro försvagade och att någon vidare utveckling icke kunde komma i fråga? Hade Wickenbergs bana icke brutits så tidigt af sjukdom och död, är det troligt att han med sin djupa sanningssträfvan ochäkta målarbegåfning gått vidare framåt. Nu kunde han icke mer än försöka hålla sig uppe på den höga ståndpunkt, dit han en gång nått, och det gjorde han också in i det sista.

Den franska kritiken synes under Wickenbergs sista år ha börjat tröttna vid hans ständiga upprepning af sig själf. Stäck skrifver härom till sin svåger C. W. K. Gleerup d. 28 Okt. 1846 från Paris:

Man har här sagt mig, att fransoserna tröttnat vid hans taflor, ty har man sett en, har man sett flera af hans hand, magnifikt målade — men något fattiga i ccmpositionen. Detta (som jag strukit streck under) tyckes äfven mig — men få målare förstå att intaga genom Colorit och en vacker pensel som Wickenbergl En fransk tidning sade om hans sednaste utställda tafla för förra året — ett vinterstycke. Wi hafva åter en vintertafla af Mr Wickenberg —

den är af Mr Wickenberg och vi tvingas att göra den frågan, skall det då aldrig blifva vår för Mr W. Dessa recensioner hatar jag, ty de äro dumma — och betyda så litet".

HÄSTAR OCH HUND. Blyertsteckning. I Nationalmuseum.

Till sist blott ett par ord om Wickenbergs teknik. Att han äfven i detta afseende noga studerat de gamla holländarne, ser man af hans taflors soliditet äfven i rent tekniskt hänseende, som gör, att de bevarat sig på ett sätt, som icke är alltför vanligt med taflor från Wickenbergs samtid. Sedan han i utlandet mera grundligt satt sig in i de gamle mästarnes verk, ser man honom ofta nog liksom de måla på trä. Så t. ex. är hans bästa genrestycke »Fransysk interiör» från 1842 målad på en ekpannå, likaså »Vedkälken» från 1843 m. fl. Intressant är ur denna synpunkt en liten ofullbordad tafla, som fins i Östergötlands museum i Linköping. På en träpannå, som är beredd med en fast hvit kritgrund, liksom de store gamle mästarne så gärna brukade, äro ett par hästar helt lätt skizzerade med brunröd oljefärg.

Wickenbergs gode vän Adlersparre uppger en hjärtesorg såsom väsentligt bidragande till konstnärens död. »Katastrofen påskyndades», säger han, »af flera orsaker, men förnämligast af ett alltför ihärdigt arbete, stor oförsigtighet och en tillstötande händelse, som i och för sig sjelf var nog att krossa ett så vekt och varmt hjerta, som hans». Angående denna händelse berättar han på följande vis:

Den atelier (Rue de la Bienfaisance n:r 5) som nyss omnämdes, tillhörde en i samma hus boende Spansk familj, som hade flyttat till Paris. I detta vördnadsvärda och gästfria hus blef Wickenberg snart en daglig gäst. Om denna bekantskap gör han i ett bref till mig följande bekännelse: 'Sedan du reste från Paris har jag gjort inträde inom flera fransyska familjer, har haft tillfälle lära känna så väl fransyska qvinnans som mannens karakter — skratt, hopp och dans, tal om politiken och ytliga reflexioner är allt hvad man får i utbyte mot uppriktighet och poesi. Poesi och fransyska är som att blanda mjölk och mineralvatten. Jag bör ej glömma det väsendtligaste och som rör mig långt närmare, än hvad man säger ondt eller godt om mina taflor, att jag hos mitt värdfolk (en spansk familj) funnit föräldrar och ett nytt hem och der mitt hjerta blifvit förtrolladt af oskuldens och skönhetens sirénsånger. Jag behöfver ej säga mer och har ändå

sagt allt. Jo, jag vill tillägga att jag är så lycklig, att jag omöjligt kan tro detta tillstånd af salighet blir långvarigt.'-

Aningen slog in — drömmen, den ljusa och rosenfärgade, skulle snart förbytas i hemsk verklighet.En dag, dä han skulle besöka sitt värdfolk, som hade utflyttat på ett några mil från staden beläget landtställe, en dag då han kanske hoppades få sin högsta lycka afgjord, emottog han ett bref från sin värd med den underrättelsen att qvällen förut dess enda barn — en 17-årig dotter — hastigt aflidit. Då brast den finaste strängen på konstnärens själ-strängaspel, och från den stunden var det med Wickenberg förbi.

Han återvände till sina penslar, men handen hade förlorat kraften att föra dem. Visserligen framkallade han ännu en och annan bild, som väckte förtjusning, men han arbetade icke med den kärlek till konsten som förr. Den ena kärleken hade tagit med sig den andra och gjort hans hjerta liknöjdt och ödsligt.»

Vi äga utom denna Albanos berättelse intet stöd för att en så svår hjärtesorg träffat Wickenberg. Men en nära väns utsago äger man ej rätt att betvifla, äfven om man, med kännedom om Albanos Atterbomskt idealiserande maner skulle kunna gissa, att det krossade hjärtat i värklig-heten icke spelat fullt så stor roll i Wickenbergs sjukdomshistoria som i vännens fantasi.

Det år då Wickenbergs sjukdom bröt ut, var sommaren i Frankrike ovanligt kall och regnig, »det är ledsamt», skrifver han i Augusti 1843 till sin far, >ty jag håller af värme och mår då allra bäst». Han blef emellertid ordinerad att resa till Södern. Dagen före sin afresa till Södra Frankrike, Nizza eller Marseille - skref han till sin far den 25 Oktober. Hans hälsa hade ej varit särdeles bra denna sommar», visserligen vore han ej lokalt sjuk , men som oftast ansatt af »katarr, reumatism och dylikt, som ej är särdeles angenämt, och som små sjukdomar kunna blifva stora, så är försiktigt att sköta dem i tid, ty utan helsan är lifvet ej värdt många skilling*. En del af vintern tänkte han tillbringa i »det sköna landet vid Medelhafvet», och han ämnade där fortsätta sina arbeten, af

hvilka han medtog en del. Brefvet, skrifvet som hastigast i en ovanligt bred och flytande stil, andas en viss rask beslutsamhet och med vanlig omtänksamhet har han före afresan ställt om både de vanliga och ovanliga penningesändningarne till fadren.

Det var Nizza Wickenberg valde till uppehållsort. Han stannade borta nästan ett helt är eller ända till i början af September 1844. Från Nizza brefväxlade han med sin gamle kamrat Palm, som befann sig i Rom. Den 5 Dec. skrifver han: »Det är ej för mitt höga nöje ej heller för konsten som jag nu ämnar passera vintren på detta ställe, men väl för min hälsa som är skral». Men han slår bort tanken på sig själf och går öfver till att tala om deras gemensamma kamrater, hälsar till Wahlbom, som han nu säger vara »målare med talang», som i Paris gjort »mycket bra försök och studier» och till Sverige skickat taflor, som man aldrig skulle tro vara af en Sculpteur .

Brusewitz säger han sig ha lämnat i Paris vid god hälsa men dåligt färgsinne, ty han målar nu allting i svart ; för öfrigt skämtar han med Brusewitz’ egenhet att äta och dricka alt från sidan» och ritar af honom sittande vid staffliet och gör äfven en liten humoristisk karrikatyr af sig själf och Bruzewitz — drickande champagne från sidan , medan den uppnäsige Wickenberg betraktar honom — vid en middag hos svenske ministern i Paris. »Berger är äfven här i Nizza», fortsätter han, »och snart befinner sig hela svenska måleriet på främmande jord sedan det sålänge vegeterat i den torra svenska jordmånen — Stäck vet jag ej var han befinner sig men ämnar sig äfven till Rom».

I nästa bref den 18 Februari 1844 nämner han för vännen sin afsigt att hälsa på honom

i Rom.

»Hittills lefver jag med den afsigten att i Mars besöka Rom. Jag har i Paris mycket att beställa och många arbeten vänta på mig i min atteillé, så att jag i Junii måste vara där — hclsan måste i alla mina företag rådfrågas och i så fall kan man ej sysselsätta sig med projecter, ej heller taga bestämda beslut i något afseende. Jag har för öfrigt i sinne att tillbringa nästa vinter i Italien och då väljer jag kanske Rom, fastän climatet i Nizza skall vara bättre. Också har hälsan förbättrats af min sejour här, ty hela denna vinter hafva vi här på stället ej haft frost en enda gång och solsken nästan hvarje dag.»

Någon Rom-resa blef likväl ej af för Wickenberg. Ännu den 20 Maj är han i Nizza, som han kallar ett »tråkigt näste»; hans »påbörjade och nu slutade arbeten hade hindrat honom att besöka Rom, »men nästa vinter , säger han, se vi hvarann bestämt, såvida Fan ej har sin hand med i spelet». Han fortsätter därefter:

»Du har säkert hört orn de stora förändringarne som går för sig i Sverge — jag hoppas att vår nya konung köper rätt många taflor utaf oss och borde vi vid tillfälle skicka hem i Compagnie en skeppslast med vinterstycken, skutstycken, landskap med kreatur och landskap utan kreatur, scener ur Svenska historien samt italienska fiskare med eller utan fisk och dylikt mera som kan vara på modet. Detta låter sig bäst göra om jag träffar er alla i Rom nästa vinter, då äfven con-spirationer mot vår konstförening kunna verkställas —

Hur går det för öfrigt med affairerna — Italienarna äro ej särdeles kännare eller liebhabrar, det är väl mest utländingar som man i Rom kan truga på en och annan tafla eller Vue, ty man köper nu för tiden mest Vuer — Gud nåde oss arma målaregeseller, man måste arbeta i sitt anletes svett för att få buken full — Då jag talar om bukfylla så tänker jag på röda bodarna där vi smorde i oss steg och borade i oss brö på Credit det är ej att skratta åt, men gråta derpåkan man ej heller i synnerhet som det är bra längesen, lifvet är ändå en bra besynnerlig historia och om man rätt be-tracktar saken ej värd särdeles många skillingar, men engång vräkt in i verlden så är klokast att taga saken kallt och dricka vatten då man ej har vin —

Hälsa Wahlbom, Stäck, Skolander och Lundgren, äfvensom Grefve Sparre om du träffar honom samt öfriga landsmän som jag känner — Nästa månad reser jag härifrån till Aix i Savoyen för att bada där jag blifver väl omkring 6 veckor sedan till Paris och slutligen nästa vinter till Rom — Men ännu äro vi ej där.'>

Det är en stark trötthet och en melankolisk resignation, som tala ur detta bref, och man har litet svårt att i detta halft skämtsamma, halft bittra tafvelfabrikant-resonnemang igenkänna den, som en gång (den 2 Mars 1838 till Adlersparre) skref dessa ord: »Blotta tanken, att vandra samma väg som mången i Konstens hemligheter invigd,

är för mig en upplyftande känsla, som ersätter de betydelselösa triviala ögonblicken af ett obemärkt lif.»

I början af September 1844 återkom Wickenberg till Paris. Han sände den 8 Oktober sin far ett af de sedvanliga understöden, hvilka han nu, sedan arbetskraften minskats, synes ha börjat få svårt att utreda. Med ett uppflammande af sin gamla pojkaktighet tillropar han den gamle: »Slå

nu lite i halsen på hvarje Björn, så hålla de väl käften tillsvidare, köp ett godt, fett svin och ved

för vintern samt diverse tunnor potatis samt en (och) annan lammakrop, så att magen åtminstone må hafva lugn och glädje.»

I detta bref talar Wickenberg rätt utförligt om sitt hälsotillstånd, tydligen i afsigt att lugna fadrens och systrarnas oro:

»Hvad resande berätta är naturligtvis alltid öfverdrifvet, så äfven rörande mig — Saken förhåller sig helt enkelt

och jag tycker mig redan nämnt derom i något föregående bref neml. att jag för ungefär ett år sedan fick en inflammation

i luftröret, som sedan gått ned i lungrören och der förorsakat en så kallad cronisk katarr, och som alla croniska sjukdomar äro långsamma att läka, så är jag ännu sedan ett år dermed ungefär på samma punkt. — Vintern har jag, som pappa vet, passerat i Italien för att se hvad det klimatet kunde göra, men det är för torrt, och derför vill jag försöka denna vinter i Paris. — Men att jag af sjukdom ej kunnat arbeta är en osanning, då jag under mitt vistande i Nizza rört tillsamman fyra taflor. Men jag är förordnad måtta i arbetet och derför promenerar jag nu mera än förr samt njuter fria luften så mycket som möjligt. — Se der hela affairen!»

Till julen detta år (1844) sänder Wickenberg sin far de vanliga 50 banco i julpengar, tillfogande dessa ord: »hushålla nu med svafvelstickorna, ty jag har sjelf stora depenser, helst i början af året, och att lefva i Paris är dyrare än man kan föreställa sig i Malmö. — Utom dess om man är förståndig, så måste man alltid hafva något i reserv, då man ej vet, hvad som kan hända, och är framtiden alltid äfventyrlig då man måste lefva af sina händers verk». Med sin hälsa säger han sig vara temmeligen belåten», och som han arbetar hela dagen, vill han »ej fatigera ögonen» med att skrifva mer än ett helt kort bref.

Men de långa vistelserna i Södern hjälpte ej. Kamraterna började ana, hur det stod till med den afhållne vännen. Stäck skrifver från Rom den 20 Januari 1845 till systern Gustafva:

»Du tror att Wickenberg varit i Rom, men han var i Nizza. Vi trodde att han skulle göra Rom och oss ett besök men mycket göromål tvingade honom åter till Paris, der han hade sitt vanliga stora fält för sin verksamhet. Jag gick således miste om nöjet att träffa honom här. Stackars Wickenberg! han har fått lungsot, och det gör oss alla bra ondt om ett sådant stort geniel»

Den sjuke försökte nu med klimatet i Pau och en brunnskur i den ej långt från denna stad belägna badorten Eaux bonnes i Pyreneerna. Han skrifver från Pau den 5 November 1845 till fadren:

»Det är nu ändtligen i dag fult väder sedan många veckor som vi haft continuerligt solsken och vackert väder och med den bästa vilja är det mig omöjligt att sätta mig vid skrifbordet då jag ser solen skina där ute, ty jag anser hvarje förloradt ögonblick af njutandet af fria luften som oersättbar, isynnerhet då vintern är snart för dörren, och får man nog då hålla sig inne och lefva klosterlifvet .... Pappa vet att frågan varit denna sommar om en brunnskur för min hälsa — Denna kur har jag nu försökt medelst vistandet under trenne månader i Eaux bonnes i Pyreneerna ej långt från Pau (der Barnadotte var född) och hvarest jag nu befinner mig och ämnar tillbringa vintren i anseende till Climatet som skall vara bra för helsan, som nu är bättre sedan jag druckit under 3:ne månader af Eaux bonnes ett slags svafvelhaltigt vatten och det enda man känner som bra för bröstet och magen — Men det oaktadt är fröet till det onda ej ännu borrta och behöfs vanligen 2:ne ja tre till fyra års förnyad kur för att blifva curerad — och det lyckas ej alltid, ty naturligtvis beror detta på sjukdomens grad etc. — Emellertid har ställets Läkare, en kunnig man, rådt mig till vistandet i Pau under vintren för att nästa sommar återtaga brunnsdrickningen och sålunda slippa den långa resan från och till Paris. — Jag blir således i vinter . Pau jemte

flera andra sjuka.»

Nästa år skulle allt vara slut. Men med bröstsjukas vanliga optimism synes Wickenberg ända till det sista haft goda förhoppningar att återvinna hälsan. Det sista bref han skref till sitt gamla hem i Malmö röjer också förhoppningar, ehuru man tydligt nog läser mellan raderna, attkonstnären redan ofta sett tanken pä döden djupt i ögonen, sitt svårmod gripande lydelse:

Bästa Pappal

Se här detta brefs i sin trötthet och

Eaux Bonnes den 27 Julii 1846.

Det är nu bra längesen jag skref till hemmet och kära anhöriga, men bättre sent än aldrig, som Pappa ser så lefver jag ännu och hoppas skrifva ännu många bref, fastän helsan ännu ej är säker, ej heller att jag är utan fara, ty fastän jag är betydligt bättre af bruket af Eaux bonnes så är sjukdomen af sin natur som alla bröstsjukdomar ej att lita på, så framtiden alltid är osäker, äfven då man är på bättringsvägen, men detta är mig likgiltigt, ty jag är beredd på hvad som kan hända vare sig godt eller ondt — för närvarande beklagar jag mig ej, ty jag lefver, äter och dricker som andra menniskor, men att arbeta är ej stort frågan om, ty det är en fattig oförenlig med brunnsdrickningen. — Cassan befinner sig naturligtvis ej godt deraf, så att på någon förstärkning är ej att tänka för i sommar, till vintren hoppas jag likväl kunna skicka något, detta är fattalt, men hvad som ej kan hjelpas måste man taga med tålamod och nära sig med hoppet af bättre tider och omständigheter.

Jag ser af tidningarna att Malmö haft visit af Kgl. Familjen; det har väl också haft sitt intresse med sig för Malmöborna. —

Här i landet är nu mycket i rörelse och man skjuter allt som oftast på kungen, lyckligtvis alltid utan att träffa det är nu 7 gånger man försökt utan att lyckas.

Jag skrifver nu ej längre, ty det är bra tråkigt att skrifva, och önskar blott att Pappa och syskonen måtte taga förändrade tider och omständigheter med samma köld och likgiltighet som jag hoppandes bättre för framtiden.

Tusen helsningar till syskonen från

Pappas tillgifne

P. Wickenberg.

Redan i Januari 1846 hade bland artisterna i Rom gått ett rykte, att Wickenberg dött i Pau. Det är Stäck, som i ett bref till sin syster Gustafva talar om det. Men Wickenberg lefde ännu, när Stäck på hösten anlände till Paris. Härifrån skrifver Wickenbergs ungdomsvän till Gustafva:

»Jag hade glädt mig att här träffa Wicker.berg, men han är ej i Paris, utan är mycket sjuklig, har lungsot i högsta grad (men tyst dermed, så det ej kommer till föräldrarnes öron!) och är ständigt sjuk i ögonen, och vistas vid en badort i Södra Frankrike vid Pyreneerna der han är för att sköta sina ögon och sin hälsa. Han blir nog ej gammal och ehuru han redan gjort sin lycka, så saknar han hälsan och har ej glädje af lifvet. Han skall se ut mager som en hamn.»

Det är också Stäck, som med en äkta väns rörelse meddelat de närmare omständigheterna vid Wickenbergs död och det djupa intryck, densamma gjorde på hans vänner. Han skrifver den 8 Januari 1847 till sin svåger bokförl. C. W. K. Gleerup i Lund:

»Julen har jag upplefvat i Paris för första gången på ett sätt som för mig blef högst nedslående. Sällan har jag varit så nedslagen, som jag nu på en tid varit, och anledningen härtill är, att jag Julaftonen hos Excellensen Löwenhjelm, der vi voro 62 Swenskar och Norrmän, emottog den sorgliga nyheten om en väns bortgång, en samtidig med mig sjelf på konstens bana, — en vän, som jag så ifrigt längtat att få återse här i Paris och som var mig rätt kär, — vännen Wickenbergs död, i staden Pau, d. 19 December kl. 5 pä morgonen 1846. Sedan denna nyhet har jag ej kunnat göra mig fri från denna tanke: Huru sorgligt att så ung med så mycken talent, afhållen af

så många, lämna detta jordiska lifvet. Detta dödsfall var på sätt och vis länge väntadt, men orsaken hvarföre den sorgliga nyheten grep oss här alla så häftigt, var att bref hit kort förut anländt, deri W. till sin stora förundran, säger sig aldrig, på många år befunnit sig så väl. Det tros att det var lungsot som lade honom i grafven. Alldrig skall jag glömma det varma deltagande Excellensen Lövenhjelm vid tillfället visade. Vi ämna här föranstalta om en enkel minnesvård åt vår store målare, genom hvars bortgång Sverige gjort en stor förlust, som det ej vet att värdera till den höga grad den förtjenar. Men — det goda går så ofta bort, och det finnes så mycket dåligt qvar här i verlden — detta är lifvets gång.»

Mera utförligt berättar samme sagesman dagen efter för sin syster om vännens död:

»Jag hade glädt mig att träffa Wickenberg här på våren, men oftast när det är som klarast på himlen, blir det

plötsligt mörkt . . . Bref har idag hitkommit från en grefve Sandels, Svensk, som wistas i Pau, med detaljer om Wickenbergs död. Hans begrafning har varit enkel -- men högtidlig. Alla i staden Pau varande riddare af Franska hederslegionen följde honom till grafven, och på kistlocket sågs hederslegionens stjerna och Wasaorden . . . Dagen före hans död, war han munter, satt vid ett 'table d'hote' på hotellet der han bodde och åt middag — gick till sängs — vaknade tidigt på morgonen och ringde på Gargonen och då denne uppkom, låg han ännu fattande i klocksträngen, sträckt utom sängen, och en blod-störtning hindrade honom att röra sig — kort därefter var han död. Ack! hvad detta dödsfall var sorgligt och har en tid nedstämt mig. — Ingenting lärer i penningar finnas efter honom. Han har visserligen förtjent mycket, men hans sjukdom har naturligtvis medtagit förtjensterne. Under de 9 år han varit i Frankrike, har han sammanlagdt blott kunnat arbeta 3 a 4 för sina ögons skuld — den öfriga tiden har han jemt varit sjuk.»

Grefve Gustaf Löwenhjelm, Sveriges i så hög grad representative och populäre minister i Paris, utfärdade ett upprop till den dödes landsmän att resa en minnessten pä hans graf. Bidragen skulle vara små, så att många kunde deltaga. Resultatet blef, att 934 personer tecknade bidrag å

inalles 416 Rdr b:co och 105 fr., och år 1853 restes, efter ritning af franske arkitekten Dumoulou,

en enkel men värdig grafvård af svart och hvit marmor mellan tvenne cypresser öfver konstnärens stoft på den protestantiska kyrkogården i Pau.I hemlandet, som Wickenberg alltid hållit så kärt och så ofta nämt i sina bref, firades hans minne genom det af Bonnier utgifna Wickenbergs-Album (1847—1848) med 13 litografier efter hans taflor samt porträtt och biografi. Konstnärsgillet anordnade den 23 Mars 1847 i Kirsteinska huset en minnesfest öfver Tegnér, Wickenberg och Emilie Högqvist. Vid festen, som var besökt af omkring 500 personer, hugfästes Wickenbergs minne med en utställning af 20 taflor och handteckningar, en sång af Herman Sätherbero, hvilken sjöngs till melodi af J. Bendix samt ett vackert och varmt minnestal af hans ungdomsvän Wilhelm Wohlfart, i hvilket åtskilliga intressanta anekdoter meddelades och hans förnämsta arbeten skildras. Minnestalaren nämner däri på slutet, att Wickenberg på 1845 års salong exponerade sitt sista vinterstycke Barn hemförande bränsle. »Den var af en egen sorglig karaktär som han sjelf. Märk, huru fattigdomen tryckt sin stämpel på dessa späda anleten, hur de små gossarne sträfva, åtföljda af sin lilla syster med händerna i kjolsäcken; det är till den

BARN HEMFÖRANDE BRÄNSLE.

Litografi af Strömer efter oljemålning J84S (Wickenbergs »sista tafla»).

der ensliga kojan, der kanske den gamla otåligt väntar dem. Se hur de skynda, hur de darra af kölden.»

Bittrast kändes sorgen af konstnärens gamle far och hans båda systrar i Malmö, hvilka i honom mistat sitt stöd och sin hjälp. Fadren hade endast en liten pension och försörjde sig för öfrigt genom renskrifning, systrarne sydde för betalning »men det inbringar så litet, ty de kunna ej få så mycket arbete som de önska; de äro mycket hyggliga flickor, den ena är ganska lik sin af-döde broder» det är magister B. Cronholm i Malmö som den 5 Aug. 1847 lämnar dessa upp-

gifter åt Albano. Cronholm skref i Malmö Nya Allehanda (d. 3 Aug. 1847) en längre varmhjärtad artikel för att

sätta i gång en insamling åt Wickenbergs närmaste. Jag vet ej, om maningen förklingade ohörd. Af de till minnesvården insamlade medlen öfverlämnades emellertid 200 fr. åt konstnärens systrar. Ännu i fjol lefde i Malmö bada systrarna, som funnit en fristad i den stiftelse, som en von Konow 1753 upprättade åt den Alderstegne och Värnlöse». Numera är endast denyngsta kvar, men hon gömmer som trogna reliker minnena från den berömde brodern: de gulnade brefven, afskrifter af verser och recensioner och staden Rouens guldmedalj med Ludvig Filips bild från 1841. Från väggen blickar broderns drag emot henne, sådan han själf tecknat dem, i en blyertsritning nedsänd från Stockholm under akademitiden, och den gamla fröken har nog ej svårt att mana fram ungdomsminnena, då hon sitter vid blommorna i fönstret och ser den stilla kyrkogården med de lummiga almarna kring S:t Petri-kyrkans svartnade gotiska trappgaflar och höga resning. > Lilla Sophi var blott 12 år gammal, när brodern-artisten såg henne för sista gången, och i sina tankar, när hon sitter där den enda kvarlefvande af hela familjen, har hon nog oftast den nyss döda systern, hennes kamrat under ett långt lif i fattigdom, men broderns smärta gestalt måste för hennes minne stå kringfluten af ett skimmer af barndomspoesi och saga.

Ingen kan bättre intränga i en menniskas väsen än hjärtevännen. Jag tillåter mig därför att som slutord öfver den äkta konstnären och den älskvärda menniskan Wickenberg anföra hans vän Adlersparres intima och vackra skildring:

»Wickenberg hade i sin personlighet nedlagd en verklig dragnings- och tjusningskraft. Man kunde ej annat än intagas af och sluta sig till ett så poetiskt väsen.

Han älskade med passion musik och spelade sjelf både viol och piano, då melodier ur minnet vanligen framkallades. Oemenligen besökte vi tillsammans stadens theatrar och konsertsalar. Italienska operan var hans hjertas tempel och Rubinis sång hans själs Jacobsstege. Under hemvandringen från dessa representationer var han merändels tankfull och sluten; han liknade en drömmande, förlorad i inspirationer. Understundom inträffade likväl att han kände ett behof att ge luft åt sina svärmerier. Då fylldes hans ögon med en skärare glans; hans väsen darrade af den inre rörelsen, de bleka kinderna purpur-färgades och stämman framflöt som ett ijufligt smekande tonfall, der den ena bilden efter den andra steg fram och speglade sig.

Bland Wickenbergs favoritnöjen på hvilotimmarna var, att om kvällarna på Place Vendöme begagna dervarande astronomiska instrumenter. Han kunde der stå hela timmar och betrakta stjernorna. Vid ett sådant tillfälle sade han åt mig: 'de der låta vi bli att målal' Ofta styrde han kurs till Jardin des Plantes, mindre för att njuta af blommorna, än för att gifva bröd åt sina der utkorade älsklingsdjur, bland hvilka en gazell utgjorde hans ögonfägnad.

Ett annat af hans nöjen var att i Champs Elysées uppsöka der vistande fogelförsäljare. Påträffade han en sådan köpte han merendels hela fogelförrådet, öppnade derpå burens dörr och förklarade foglarna fria. Vanligtvis åtföljdes likviden af en ganska skarp förmaning att låta skogens bevingade skalder få vara i fred. En afton träffade jag honom rätt eftertryckligt tillrättavisande en Saovyardgosse, som hade misshandlat sin apa.

Läsning upptog mycket hans tid, och med förkärlek valde han då sådana arbeten, hvilka rörde skön konst och historia. I vår svenska vitterhet var han hemmastadd och roade sig sjelf emellanåt med att skrifva vers. Flera af dessa försök har jag i mitt förvar. De förråda väl ingen högre poetisk kallelse, men dock ett för naturens vexlande behag alltid varmt och öppet sinne.

Det kanske mest framstående grunddraget i Wickenbergs karakter var en nästan till vekhet öfvergående finkänslighet. Men särdeles hos anderika menniskor hafva, som vi veta och dagligen erfara, motsatserna fritt spelrum. Detta var äfven fallet hos Wickenberg. Oaktadt all sin godmodighet och ömhet, hade han en verklig njutning uti att träffande karrikera sin nästas svaga sidor, dervid ej förglömmande sina egna. De stora felen gick han dock tyst förbi. Det var isynnerhet det löjliga, som skulle få sitta emellan, genom att förlöjligas. Satiren hade hos honom en spetsig udd, dock ej förgiftad. Meningen var ej att såra eller krossa, blott att kittla. Såsom rättsinnehafvare till en mängd af honom med crayonen gjorda utkast i denna genre, anser jag mig berättigad att uttala ett sådant påstående, och så mycket säkrare som jag sjelf och andra hans intimare vänner vid mera än ett

sådant tillfälle fått tjena artisten till stoff.»

Källförteckning.

I. Handskrifter.

Bref från Wickenberg till G. W. Palm, i Kongl. Bibi. och Konstakad.:s arkiv (Palmska brefsaml.), tryckta i W.-bio-grafien i Litografiskt Allehanda.

Bref från Wickenberg till C. A. Adlcrsparre, tillh. Generalkonsul Heilborn, Djursholm, tryckta i Adlersparres W.-biografier i Wickenbergs Album och Anteckningarom bortgångna samtida.

Bref från Wickenberg till A. och M. G. Anckarsvärd, i Konstakademien. (Anckarsvärdska brefsaml.)

Bref från Wickenberg till hans far, tillh. Revisor K. Jungbeck, Stockholm och Fröken Sophie Wickenberg, Malmö.

Wickenbergs böneskrift till Kronprins Oscar, i Göteborgs Stadsbibliotek.

Bref från J. W. K. Wahlbom till A. C. Wetterling, i Nationalmuseum (Hagdahlska brefsaml. samt Biographica rörande sv. konstnärer).

Bref från B. Cronholm till C. A. Adlersparre, i Nationalmuseum. (Hagdahlska brefsaml.).

Bref till och från J. M. Stäck, i Kongl. Bibi.

Handlingar rörande Wickenbergs grafvård, i Kongl. Bibi.

Konstföreningens protokoll 1832—39.

Konstakad:s handlingar 1831—39.

Karl XIV Johans privata räkenskaper. Slottsarkivet.

II. Tryckta skrifter.

C. A. Adlersparre: Pehr Wickenberg. Läsning i blandade ämnen. Häft. V. 1840.

----, Pehr Gabriel Wickenberg. Anteckningar om bortgångna

samtida. 1839.

Wickenbergs Album. Tretton lithograficr efter taflor af Pehr Wickenberg. Jemte konstnärens porträtt och lefnadsteckning (af A. = C. A. Adlersparre). Alb. Bonniers förlag. 1847—48.

Per Wickenberg (af P —n). Litografiskt Allehanda 1864.

W. Wohlfarts minnestal öfver Wickenberg vid Konstnärsgillets minnesfest. Aftonbladet 1 April 1847.

Chr. Eichhorn: Svenska studier.

L. Looström: Konstakademiens historia.

G. Nordensvan: Sv. Konst o. sv. konstnärer i igtde årh.

----, De bildande konsternas historia under 191de årh.

G. Göthe: Texten till Nationalmusei konstskatter.

R. Muther: Geschichte d. Malerei im i9:ten Jahrh.

Egron Lundgren: Konsthistoriska bidrag. Sv. Tidskrift 1875.

F. W. Scholander: Konstakademien i Stockholm för femtio år sedan. S:s Skrifter, B. 2.

A. Aubert: Den nordiske Naturfölelse og Professor Dahl.

K. Wåhlin: Johan Vilhelm Karl Wahlbom.

Konstakad:s o. Konstföns utställningskataloger samt Bukowskis auktionskataloger (med anteckningar; Nordiska Museet) m. m.

Förteckning öfver Wickenbergs i Sverige befintliga eller utställda arbeten.

Omkring 1826.

1. Porträtt af magister Joh. Peter Lagetnan (sedermera kyrkoherde i Frillestad). I prestdrägt. Bröstb. Duk. H. 18 cm. B. 14 cm.

2. Porträtt af Gustafva Henrietta Lagetnan, f. Aspegren, den föreg:s fru. I blå drägt. Bröstb. Duk. Storlek = föreg.

3. Porträtt af Anna Maria Lagetnan (sedermera prostinna Heimér), de föreg:s dotter, vid 2 års ålder 1826. En face, urringad röd klädning, blåklädd docka på armen. Duk. Storlek = föreg. N:r 1—3 tillhöra prostinnan Anna Maria Heimer f. Lageman, i Lund.

Omkring 1830.

4. Porträtt af 3 barn i halffigur.

I midten står en liten flicka en face i urringad skotsk, röd- o. grönrutig klädning med smal spetskrage o. håller framför sig med ena handen en drufklase; på ömse sidor om henne stå de äldre bröderna i profil vända mot hvarandra och iklädda stora spetskragar; den äldre brodern, till v., i blå jacka o. grå byxor, fattar med ena handen i drufklasens stjälk, medan den yngre, till h., i grönt, möter broderns hand bakom systerns rygg. Duk. H. 33,3 cm. B. 39 cm.

De afbildadc, resp 7, 5 o. 4 år gamla, äro barn af lands-kamrern o. kammarrättsrådet Eberhard Quensel i Malmö; den äldre gossen, Johan Ulrik, blef sedermera fil. d:r o. bankdirektör i Malmö, den yngre, Vilhelm, blef öfverstelöjtnant, flickan Amalia blef gift med handlande J. P. Bager i Malmö.

Tillhör Fru Amalia Bager, f. Quensel, i Malmö.

Här afbildad sid. 11.

5. Turkisk krigare bortför en jungfru.

En turk med röd turban, röd drägt, blått skärp samt kroksabel håller en afsvimmad hvitklädd jungfru på ryggen af en kolsvart häst, som i rak profil åt h. störtar utför en brant; ryttaren vänder hufvudet mot v., där andra turkar störta ut ur en borg, på hvars torn synas 3 hvita långhalsade fåglar; till h. ett par palmträd och utsigt mot slätt och aflägsen bergsträcka; i förgr. en fallen turk; svagt blå himmel. Duk. H. 31,5 cm. B. 39 cm.

Inskr. på baksidan: Denna tafla målad af min aflidne Son

Peter Wickenberg blef år 1830 af honom själf förärad till numera Herr majoren Engman.

J. Wickenberg Fader.

Nationalmuseum, Förrådet. Gåfva 1881 genom testamente af framl. öfverstelöjtnant E. Engman.

Här afbildad sid. 12.

Omkring 1831.

6. Karl XII och hans sekreterare.

Till h. konungen i den traditionela blågula drägten med stöflar, stående med ena handen på värjfästet och pekande med den andra på bordet, från hvilket sekreteraren, i brunt läder-kyller, förskräckt far upp och ser på kungen, medan en bomb kreverar i en öppen kamin i bakgr.; på väggarna porträtt och en månskenstafla.

Duk. H. 39 cm. B. 31 cm.

Bakpå duken inskrift i bläck: Måladt af Artisten Herr P. Wickenberg Malmö den 6 Mars 1833. (Dateringen torde ej gälla tajlan, enär W. 1831 reste till Sthlm och näppeligen kunnat besöka hemmet i Mars 1833 midt under

brinnande termin vid akademien).

Tillhör Herr Gunnar Hagberg, Stockholm.

Omkring 1832.

7. Själf porträtt.

Bröstb. i 3 4 profil åt h. Spenslig yngling med uppstruket hår, gråblå ögon, hög svart halsduk, knuten med stora snibbar kring halsen, hvitt skjortbröst.

Duk. H. 15,7 cm. B. 15 cm.

Bakpå duken inskrift i bläck: Wickenberg.

På kilramen inskrift i bläck: Wickberg (sic!) målad af honom sjelf.

Östergötlands museum, Linköping.

Här afbildad sid. 5.

8. Sjöstycke.

Till v. upprördt haf; till h. en stor brant klippa med skiftningar i rödt och blått; i förgr. klippstrand, på hvilken stå två män, den till h. med blå byxor, den till v. i röd jacka, sträckande ut båtshakar mot en annalkande segelbåt med 3 figurer, hvaraf en rödklädd. Himmel och haf äro färgade kallt grönblå; tämligen skarpt solljus faller in från v.

Sign. P. Wickenberg. Duk. H. 29 cm. B. 37,s cm.

Östergötlands museum, Linköping.

Här afbildad sid. 23.

9. Ryttare och fotgängare, skizz.

En häst med ryttare i skjortärmarne, sedda bakifrån; till h., delvis skymd af hästen, en stående karl i skjortärmarne sträckande ut sin v. arm; till v. en hund med slokande svans.

Duk. H. 19,2 cm. B. 15 cm.

Påskrift med blyerts på ramen: P. Wickenberg.

Östergötlands museum, Linköping.

Här afbildad sid. 16.1833-

i o. Porlriltt af målaren J. M. Släck.

Bröstb. i 3 4 profil åt v , gulaktig väst, blåaktig mantel, hög hvit uppstående krage. I bakgr. friluftshimmel (schablonmässig) Rödaktig ton.

Sign. P. Wickenberg 1833.

Duk. H. 27 cm. B. 23 cm.

Norrköpings konstförening.

Stäck kopierade s. å. porträttet. (Stäcks egenh. förteck- [ning öfver sina taflor, i Kongl. Bibi.).

Här afbildad sid. 23.

11. Oidipos och Antigone.

Den blinde Oidipos ledes af Antigone, som ser upp till honom; i bakgr. summariskt landskap. Rödaktig ton.

Sign. P. Wickenberg pinxt 1833-

Duk. H. 65 cm. B. 50 cm.

Utst. i Konstföreningen 1833.

Tillhör Konsul C. E. Arvedsson, Stockholm.

12. Iris och Morpheus.

Till v. står Iris, en lång smärt ungmö med fjärilsvingar och I i blekgul drägt med blekblått draperi; hon slår ut med ena handen och pekar uppåt med den andra, vändande sitt ansigte i profil mot Morpheus, som ligger på en bädd till h. och med armen öfver ögonen reser sig upp vaknande ur sömnen; öfre delen af hans kropp är naken, den nedre täckes af ett mörkviolett skynke. Små amoriner titta fram nedanför i dunklet kring bädden.

Sign. P. Wickenberg 1833.

Duk. H. 62 cm. B. 49,7 cm.

Pristafla öfver ämnet: Iris som uppå Junos befallning besöker Sömnens gud i dess grotta för att bjuda honom sända I en dröm till Halcyone med framställning af dess makes skeppsbrott (Ovidii Mctamorph). Belönad i konstakad. med ett Gahmiskt stipendium 1834, utst. s. å. å akad:s utst. samt å Konstföreningen, där den inköptes och vid utlottningen vans af excellensen grefve Suchtelen.

Tillhör Grosshandl. Victor Berg, Stockholm.

Afbildad här sid. 19.

13. Aiidroineda.

Utst. i Konstföreningen 1833. Vunnen af d:r J. Elliot.

14. Paris.

Sign. P. Wickenberg. Duk. H. 78 cm. B. 54 cm. Utst. i Konstföreningen 1833. Vunnen af grefve A. F. Skjöldebrand.

Såld 1883 på auktion hos Bukowski. (B-katalog 5).

15. Ossian.

Sign. o. dat. 1833. H. 64 cm. B. 49 cm.

Utst. i Konstföreningen 1833 samt i akademien 1834. Vunnen af grefve C. E. Gyldenstolpe.

Såld 1884 på auktion hos Bukowski. (B-katalog 11).

16. Konung Rings död.

I en stor snidad stol sitter kung Ring jämte Ingeborg och I den lille sonen; Ingeborg lutar hufvudet mot hans axel; han | lägger handen på bröstet och ser allvarligt upp mot Frithiof, som, i hjälm, björnhud och pansarskjorta står vid stolens sida och fattar kungen om hufvudet.

Utst. i Konstföreningen 1833. Vunnen af prof. I. Hvasser. I

Lithografi af J. E. Cardon i Wickenbergs Album.

17. Hectors afsked från Andromakc.

Utst. i Konstföreningen 1833.

1834-

18. Sappho sörjande sin älskares, Phaons, obeständighet.

Hon sitter vid en klippa vid sjöstranden, stöder armarne

på lyran och lutar sig framåt med halfslutna ögon; blå och gul drägt och på hufvudet en hvit slöja, som blåser

framåt.

Sign. P. Wickenberg 1834.

Duk. H. 72 cm. B. 53 cm.

Utst. å akad. 1834 samt s. å. i Konstföreningen, där den vanns af justitierådet Nyblaeus.

Tillhör grosshandl. Jacob Settervall, Stockholm.

19. Adam och Eva vid Abets lik.

Vid en stenhäll, å hvilken Abels lik framskymtar, sitter Adam naken med ett rödt skynke öfver ena benet; han vänder bort hufvudet och stöder h. handen mot pannan, medan han sträcker den v. armen öfver jikets bröst. Eva, med bar öfverkropp, sitter vid hans knän och döljer hufvudet i händerna. I bakgr. en sorts grafpyramid med eld från toppen.

Duk. Skizz. H. 28 cm. B. 25 cm.

Utförd på Bysta 1834 enl. uppgift af den förste ägaren öfverste A. Anckarsvärd.

Tillhör Professor Julius Kronberg, Stockholm.

Afbildad här sid. 29.

20. Porträtt af kammarskrifvare Servais.

Bröstb. af mager, skägglös medelålders man i 3 , profil åt h., i hög ståndare och hvit halsduk.

Sign. P. W. i834
Duk. H. 27 cm. B. 25 cm.

Tillhör Kamrer V. Ouchterlony, Stockholm.

Afbildad här sid. 24.

21. Fruntimmer skuf vtid.

Utst. i Konstföreningen 1834. Vunnen af K. sekreteraren Osbeck.

22. Landsväg med figurer.

Utst. i Konstföreningen 1834. Vunnen af Brukspatron S. G. Benedicks.

23. Landskap med figurer.

Utst. i Konstföreningen 1831. Vunnen af Löjtnant J. N. af Geijerstam.

24. Arkadisk herde-scen.

En ung herde sitter vid en trädstam till h. och blåser flöjt för en sittande gubbe och en stående ungmö till v.; i förgr. till h. herdens lilla hund och hans hatt och staf, i bakgr. landskap med träd, berg och vattenfall. Utf. på Bysta 1834. Utst. i Konstföreningen s. å. Vunnen af Majoren, frih. Adlercreutz. Utst. i Akad. 1836.

Litografi af O. Cardon i Wickenbergs Album.

25. Portratt af öfverste Aug. Anckarsvärd.

Utf. på Bysta 1834. Utst. på Konstföreningen s. å.

26. Porträtt af fröken Anckarsvärd.

Utf. på Bysta 1834. Utst. på Konstföreningen s. a.

27. Månskensstycke med segelbåtar och tornruin. Segelfartyg på lugnt vatten; till v. en klippstrand med en tornruin i bakgr.; skyig himmel med måne, som blänker på vattnet, läglar.

Duk. H. 26 cm. B. 37 cm.

Utf. omkring 1834.

A taflans baksida läses: Denna tafla, ett månsken, utfört af framlidne P. Wickenberg, omkring 1831 eller 1832. Intygas af hans samtida kamrat och nära vän G. W. Palm.

(Denna datering torde bero på ett minnesfel af Palm). Kanske är denna tafia en af de månskensbilder W. ut-stälde i Konstföreningen 1835?

Tillhör Fru Therese Andersson, Stockholm.

Afbildad här sid. 25.

>835-

28. Eva vid Abels lik.

Eva till v. med utslaget hår och en skinnfäll öfver höfterna, knäböjer vid Abels lik och fattar hans h. hand. Liket, i stark förkortning åt v. inåt, har ansigtet vändt uppåt och v. armen utsträckt. Ödsligt landskap med mulen himmel, en palm och några bredbladiga växter till v.

Sign. P. Wickenberg 35.

Duk. H. 68 cm. B. 58 cm.

Akademisk pristafla belönad med ett Gahmiskt stipendium 1835. Utst. i Konstföreningen 1835. Vunnen af Öfverste kammarherren, grefve G. Lewenhaupt. Utst. i Akad. 1836.

Karl XV saml. n:r 313. Nationalmuseum n:r 1246. Utgallrad och öfverförd till Förrådet 1885.

Afbildad här sid. 21.

29. Fiskare vid månsken.

Till h. en segelbåt på grundt vatten vid en låg stenig strand; fiskarfamiljen, bestående af 5 personer, sysslar, stående i vattnet, med att draga upp ett nät; till v. i bakgr. segelbåtar; skyig himmel med fullmånc.

Utst. i Konstföreningen 1835. Vunnen af Stadskommissa-rien G. Öyer.

Litografi af O. Cardon i Wickenbergs Album.

Afbildad här sid. 26.

30. Landskap med kreatur.

Utst. i Konstföreningen 1835- Vunnen af Räntmästare G. af Wåhlberg.

Utst. i Akad. 1836.

31. Landskap med cn segelbåt.

Utst. i Konstföreningen 1835. Vunnen af Grefvinnan U. Sprengporten.

32. Landskap.

Utst. i Konstföreningen 1835- Vunnen af Stadssekrete-raren C. af Georgii.

33. Månskensstycke.

Utst. i Konstföreningen 1835- Vunnen af Kanslirådet G. Myhrman.

34. Månskensstycke med fartyg. Skizz.

Utst. i Konstföreningen 1835- Vunnen af fru C. Philip-sons sterbhus.

35. Sjöstycke.

Utst. i Konstföreningen 1835. Vunnen af reol. D.r A. Z. Petterson.36. Gammal gubbe. Studie.

Bröstb. åt h. seende nedåt. Modellstudie.

Duk. H. 18,7 em. B. 14,8 cm.

Utf. omkring 1835.

Norrköpings konstförening.

1836.

37. Dalkarlar vid ett lass.

Den ene af de två dalkarlarne, klädd i brun rock, sitter till h. på en sten vid landsvägen i samspråk med den andre, som står till v. med ryggen åt åskådaren, i hvit drägt; till v. hästen frånspänd vid kärran. Unga granar stå vid vägen, till h. Halfmulen himmel.

Duk. H. 38 cm. B. 44 cm.

Utst. i Konstföreningen 1836. Vunnen af magister J. G. Lundberg. Skänkt till Nationalmuseum af Lundbergs dödsbo 1880. Deponerad i Uppsala universitets konstmuseum 1901. Litografi af O. Cardon i Wickenbergs Album.

Afbildad här sid. 27.

38. Fiskarhydda vid sjöstranden.

En bonde med hustru och ett litet barn på stranden vid en rishydda och en båt, som ligger i vattenbrynet. Ett gammalt pilträd bakom hyddan, videbuskar till v. om densamma, åihumma i båten. Biåsväder, mörk ovädershimmel med gult och rödviolett skimmer i luften, skummande grönhvita vågor, hvita fiskmåsar, till v. segelfartyg.

Sign. P. W.

Duk. H. 23,5 cm. B. 28,5 cm.

Utst. i Konstföreningen 1836. Vunnen af bokhandl. Engström.

Tillhör Generalkonsul Heilborn, Djursholm.

Afbildad här sid. 27.

39. Porträtt af grefvinnait v. Fersen, f. Bonde.

Enl. Wickenbergs Album.

40. Paris och Helena, studie.

Enl. Wickenbergs Album. Tillhörde 1850 en grosshandl. Dintzer.

41. S. Sebastian.

Enl. Wickenbergs Album. Tillhörde 1850 Wilh. Wohlfart.

42. Dalkulla från Mora.

En dalkulla i rutig schalett och farskinnskofta står åt h. med korslagda händer i ett landskap och ser utåt mot åskådaren; på ryggen bär hon i en tygpåse sitt lilla barn.

Enl. Wickenbergs Album. Tillhörde 1850 generalkonsul Michaelson. Litografi af O. Cardon i Wickenbergs Album.

43. Hufvud af en lappländare.

Utst. i Konstföreningen 1836. Vunnen af Brukspatron Arfvedssons sterbhus.

44. Oidipos och Antigone (n:r 2).

Invid en grekisk tempelruin med störtade kolonner sitter den blinde Oidipos med sandaler och vandringsstaf; intill honom lutar sig den lilla flickan Antigone sittande på marken.

Utst. i Konstföreningen 1836. Vunnen af Assessor Törne-bohm. Litografi af O. Cardon i Wickenbergs Album.

Afbildad här efter litografien sid. 22.

45. Sjöstycke.

Utst. i Konstföreningen 1836.

46. Munk i sin cell.

Utst. i Konstföreningen 1836.

47. Vinterlandskap.

Till v. en hög gran och en hög tall; till h. 2 stugor nedanför rätt höga bergsluttningar, utanför dem 2 stående figurer, man och kvinna, i samtal; i bakgr. andra figurer. Gråaktig snötyngd luft.

Duk. H. 39 cm. B. 55 cm.

Antagligen målad omkring 1836.

Tillhör Grosshandl. Oscar Seippel, Stockholm.

Afbildad här sid. 26.

1837-

48. Landskap med vallgosse, gumse och getter.

Till v. en riskoja, utanför hvilken sitter en vallgosse bredvid en afsågad trädstam; därbredvid en get med sin killing och en gumse; till h. i bakgr. lointain med väderkvarn och sjö.

Sign. Wickenberg 1837.

Trä. H. 29 cm. B. 38 cm.

Heleneborgs galleri.

Afbildad här sid 36.

49. Porträtt af författaren C. A. Ad/ersparre (Albano).

Half figur mot h. sittande med händerna instuckna i en

mörkblå kappa, ansigtet skägglöst, nästan en face.

Sign. P. Wickenberg 1837.

Duk. H. 44 cm. B. 36 cm.

Nationalmuseum, Förrådet. Inköpt 1888 för att införlifvas med bisamlingen af ej utstälda men i museum förvarade målningar af öfvervägande historiskt intresse.

Afbildad här sid. 39.

50. Fiskare vid månsken.

Till h. invid en låg strand ett par fiskarbåtar på grundt vatten. Fiskarfamiljen — man, hustru och en pojke — stå i vattnet och draga upp nät. Stor mörk himmel med fullmånen [höjande sig ur moln lågt nere vid horisonten och kastande ett dämpadt sken i vattnet. I bakgr. till h. en väderkvarn, till v. några små segelbåtar.

Sign. P. Wickenberg 1837.

Trä. H. 31 cm. B. 42 cm.

Tillhör Grosshandl. Oscar Seippel, Stockholm.

1838.

51. Landskap med en dalkarl i vall med hund och getter.

En medelålders dalkarl i skjortärmarne sitter till h. vid

| en grupp pilbuskar med vallhunden till v., getterna till h. Till v. utsigt mot slättland.

Sign. P. Wickenberg.

Duk. H. 21 cm. B. 26,5 cm.

Utst. i Konstföreningen 1838, tillhörde då Öfverste A. Anckarsvärd.

Tillhör Olof Wijks sterbhus, Göteborg.

52. Kreatur i ett landskap.

En hvit och rödbrokig tjur stående, vänd mot h.; framför [honom ligger en svart och hvit ko; på något afstånd ses en | liggande get och en betande killing. Slätt landskap med en j afhuggen trädstam och några buskar till v. samt en vidsträckt | utsigt till h. Halfmulen himmel.

Sign. P. Wickenberg.

Duk. H. 23 cm. B. 27 cm.

Målad i Paris 1838. Utst. i Konstföreningen s. å. Vunnen af stadsmäklare Weylandt; Konstakad:s utst. 1840; genom | köp i Karl XV:s ägo 1862. I Nationalmuseum genom Karl ; XV:s testamente 1872. Litografi i Litografiskt Allehanda 1864.

Autotypi i G. Nordensvan: Sv. konst och sv. konstnärer i i 191de årh.

Afbildad här sid. 46.

53. Fransysk familje-sccn.

I ett torftigt möbleradt rum med en stor spis till h , å hvilken hänger en hvit handduk och en blåsbälg, sitter en ung kvinna i blåaktig kjol, brun schal och brun mössa en face i en stor trästol och håller ett lindebarn intill sig; bredvid henne till v. sitter en flicka, som vid sidan har ett litet stående barn,

I som betraktar en liten hvit hund; längre till v. en sittande I hvithårig gubbe i grågrön rock, brun väst och blåaktiga byxor rökande pipa och sneglande på hunden. Inne i spiseln en gryta på elden. Framför spiseln på golfvet en kastrull och några grönsaker. På väggen till v. ett hvitt blad med Na-poleons porträtt.

Sign. P. Wickenberg 1838.

Duk. H. 36,5 cm. B. 44,5 cm.

Konstföreningens utst. 1838. Vunnen af Drottning Desideria.

Konstakad:s utst. 1840 o. Retrosp. utst. 1898.

Tillhör Konung Oscar II:s saml., Stockholms slott.

Afbildad här sid. 46.

1840.

54. Holländskt vinterlandskap.

Till v. om en isbe'agd flod tvenne bondstugor och några 1 aflöfvade träd samt nedanför dessa en infrusen båt. Till h.

I utmynnar en liten kanal, hvaröfver leder en hvälfd stenbro; på något afstånd en väderkvarn, träd, hus och en aftacklad segelbåt. På floden en upphuggen vak, ett landtligt fordon, förspändt med en hvit häst, skridskolöpare, två barn med en [kälke och en kvinna med en hund.

Sign. P. Wickenberg Paris 1840.

Duk. H. 81 cm. B. 1 meter 17 cm.

Köpt från konstnären af Karl XIV Johan 1841 för 1,000 kr. Drottning Desiderias samling. I Nationalmuseum genom Karl XV:s testamente. Träsnitt i »Från vår konstverld» 1881. I.justryck i Nationalmusei konstskatter.

Afbildad här sid. 47.

55. Vinterstycke, fiskare på isen.

Enl. Wickenbergs Album skänkt af Karl Johan till excellensen grefve M. Brahe, höpt på auktion af grossh. Masrelies.

Sannolikt replik af »Vinterfisket», utst. i Paris 1839 (se n:r 57).

.841.

56. Holländskt kust par t i med fiskarbåtar i månsken.Vid stranden till h. i förgr. ligga (lera stora båtar förtöjda j med utbredda segel; en roddbåt med tre personer ger sig ut | på öppna sjön, som ligger spegellugn till v. i fullmånens bleka sken. Längre ut till v. (lera seglare. Himlen ölverdragen af regndigra gråa skyar.

Sign. P. Wickenberg 1841.

Duk. H. 1 m. 38 cm. B. I m. 95 cm.

Målad i Paris.

Inköpt af Karl XIV Johan från konstnären för 1,000 kr., placerades på Rosendal, tillhörde sedermera Oskar I, prins August, Karl XV. I Nationalmuseum; inköpt från kammarherre M. Holterman 1872 för 2,500 kr. Litografi i »Karl XV:s enskilda tafvelgalleri på Stockholms slott». Fototypi i G. Nor- I densvan, Sv. konst o. sv. konstnärer i i9:de årh.

Af bildad här sid. 51.

57. Vinterfisket.

En gubbe i brun rock och röd och brun topplufva sitter på en upp- och nedvänd korg på isen vid ett litet hål och fiskar tigande; bakom honom ligger en yxa; två små flickor, den äldre i brunaktig drägt med grön schalett, den yngre i I grönaktig drägt med brun hufvudbonad, stå jämte en liten brun och hvit hund och titta ner i hålet. Till h. en båt, till v. snöigt landskap med hydda, stenbro och en stående man.

Sign. Wickenberg 1841.

Duk. H. 34,5 cm. B. 54,5 cm.

Replik af »Vinterfisket» 1839.

Tillhör Prof Fr. Wulff, Lund.

Afbildad här sid. 53.

58. Savoyard-gosse.

Enl. Wickenbergs Album; tillhörde då grefve C. A. Ad-lersparre. En teckning af en savoyardgosse dat. Paris 1840 och af Adlersparrc skänkt till Lunds universitets bibi. (se afbildning sid. 45) torde vara studie till taflan.

59. Kälkåkning.

Två små pojkar åka kälke nedför en backe, en hund springer bredvid. Till h. en stuga med snötäckt spetsigt tak.

Sign. Wickenberg 41.

Trä. H. 13 cm. B. 18 cm.

Litografi af Deroy i Wickenbergs Album; ägdes då af j svenska ambassadsekreteraren i Paris G. Blumm.

Tillhör grossh. Emil Österlind, Stockholm.

Afbildad här sid. 50.

60. Vårlandskap ined kreatur.

Till h. grågröna furor bakom en stengärdesgård, vid hvilken en stående och tre liggande kor; längre bort till v. betande kor; i den blå lointainen synes en kyrka.

Sign. Wickenberg 1841.

Trä. H. 13 cm. B. 20 cm.

Ur statsrådet J. A. Gripenstedts samling.

Östergötlands museum, Linköping.

Afbildad här sid. 49.

1842.

61. Frätt sy sk interiör.

Till v. vid en spis sitter en blind tiggargubbe på en låg | träpall; han har mellan benen en stor käpp och en liten sit- I tande hvit och brun hund; till h. står hans följeslagare, en I

liten gosse som spelar på nyckelharpa för 3 stående flickor, den äldsta med ett bröd i handen, de 2 andra helt små, samtliga betraktande gubben och hunden. Mörk färgskala i brunt och blått, lifvad af lokaltonerna hvitt i hunden, starkt rödt i den minsta, främst stående flickans mössa och dunkelt rödt i den äldre flickans hufvudbonad. I bakgr. till v. synes ryggen af en kvinna, som sysslar i köket.

Sign. P. Wickenberg 1842.

Trä (ek). H. 36,5 cm. B. 45 cm.

Inköpt af Konstföreningen 1843 från konstnären för nära 1,600 fr. (i Paris hade W. varit bjuden 2,000 fr.).

Vunnen af tulldepartementschefen Tauvon. Utst. äfven i Konstakad. 1843. Tillhör bankiren John Håkansson, Stockholm.

Afbildad här sid. 55 efter litografi af E. Baerentzen, Köpenhamn, i Wickenbergs Album.

62. Vinterstycke med tolf figurer.

Enl. Wickenbergs Album beställdt af en herr Hagerman och betaldt med 9,000 fr. Fans då på Rösjöholm i Skåne.

1843.

63. Vedkälken.

Ödsligt snötäckt landskap med stenar och småbuskar; till h. drar en gosse, klädd i brunt och grönt, en kälke med ved, en flicka skjuter på; bredvid kälken en mindre flicka i röd mössa samt en brun och hvit hund. Gråhvit skyig himmel.

Sign. Wickenberg 1843.

Trä. H. 37 cm. B. 55,5 cm.

Har tillhört frih. Adelsvärd i Paris.

Tillhör grosshandl. Edw. Cederlund, Stockholm.

Ljustryck i L. Looströms katalog öfver Cederlunds samling.

Afbildad här sid. 54.

64. Skottkärran.

I ett landskap drar en gosse en liten flicka med röd mössa och en hundvalp med brunt och hvitt hufvud på en skottkärra mot en grind, innanför hvilken ses en stuga; bredvid springer en hund. Lointain till h. starkt grön. Blågrön helton. Sign. Wickenberg 1843.

Trä. H. 22,8 cm. B. 34 cm.

Heleneborgs galleri.

Afbildad här sid. 57.

1845-

65. Hi-ila (ofullbordad).

En frånspänd lastkärra; karlen ligger till h. och hvilar sig mot kärran; den bruna hvitblackiga hästen står i profil åt h., till v. om kärran; till h. ett pilträd, till v. en liggande hund. Gråaktig luft.

Trä. H. 31 cm. B. 26 cm.

Bakgr. så godt som färdig, det öfriga bredt skizzeradt.

Göteborgs museum.

66. Ett par hästar (ofullbordad).

En stående o. en liggande häst helt lätt skizzerade med j brunröd oljefärg på hvit kritgrund; till h. liggande trädstam. Trå. H. 13.5 cm. B. 19,2 cm.

Ytterst ofullbordad.

Östergötlands museum, Linköping.

Tillägg:

1832.

67. Bclisarius.

Den blinde B. åt h. i blå skjorta, ledes af en i ljusröd skjorta klädd gosse, som riktar sina ögon uppåt o. slår ut med handen.

Sign. P. Wickenberg 1832.

Duk. H. 63 cm. B. 53 cm.

Tillhör D:r E. Ekhoff, Djursholm.

Omkring 1836.

68. Porträtt af Herr Pehr Ekhoff.

Bröstb. af medelålders herre åt v.

Trä (ursprungi. ett snusdoselock). H. 6 cm. B. 6 cm.

Tillhör D:r E. Ekhoff, Djursholm.

Pehr Ekhoff, som var köpman, bodde i staden mellan broarne och var någon tid Wickenbergs hyresvärd. Enligt uppgift från E:s familj, skulle W. en gång fatt sin hyra efterskänkt och då målat porträttet som tacksamhetsgärd.